

Inspectie Veiligheid en Justitie
Ministerie van Veiligheid en Justitie

PI Almelo locatie De Karelskamp

Inspectierapport

Doorlichting

PI Almelo
locatie De Karelskamp

Inspectierapport
Doorlichting

September 2012

Inhoudsopgave

	Voorwoord	6
	Samenvatting	8
1	Inleiding	14
1.1	Aanleiding en doel	15
1.2	Reikwijdte van de doorlichting	15
1.3	Toetsingskader	15
1.4	Opzet	16
1.5	Objectbeschrijving	17
1.6	Eerder en ander onderzoek	18
1.7	Leeswijzer	18
2	Rechtspositie gedetineerden	20
2.1	Rechtmatige insluiting	21
2.2	Huisregels en introductie	22
2.3	Activiteitenprogramma	23
2.4	Accommodatie en hygiëne	26
2.5	Voeding en winkel	28
2.6	Maatschappelijk contact	31
2.7	Toegang tot zorg en geestelijke verzorging	32
2.8	Disciplinaire maatregelen en straffen	35
2.9	Klachtafhandeling en toezicht	36
2.10	Conclusie	39
3	Omgang met gedetineerden	40
3.1	Screening	41
3.2	Bejegening	43
3.3	Rapportage en documentatie	44
3.4	Conclusie	46
4	Interne veiligheid	48
4.1	Preventie en beheersing van incidenten	49
4.2	Agressiebeheersing	50
4.3	Drugsontmoediging	52
4.4	Conclusie	53
5	Maatschappijbeveiliging	54
5.1	Beveiligingsvoorzieningen en toezicht	55
5.2	Toekenning verlof	57
5.3	Voorwaardelijke invrijheidstelling	58
5.4	Conclusie	59

6	Maatschappelijke reïntegratie	60
6.1	Voorbereiding nazorg	61
6.2	Reïntegratietrajecten	63
6.3	Conclusie	65
7	Organisatieaspecten	66
7.1	Personeelsmanagement	67
7.2	Communicatie	68
7.3	Integriteit	70
7.4	Evaluatie	70
7.5	Conclusie	72
8	Slotbeschouwing	74
	Bijlage 1 Oordeel	76
	Bijlage 2 Aanbevelingen	78
	Bijlage 3 Gebruikte afkortingen	82
	Bijlage 4 Belangrijkste bronnen	84
	Bijlage 5 Inspectieprogramma	86
	Bijlage 6 Geografische ligging PI Almelo	90

Voorwoord

De Inspectie Veiligheid en Justitie (IVenJ) heeft in juni 2012 de PI Almelo, locatie De Karelskamp doorgelicht. Deze doorlichting was in die zin bijzonder, dat de PI Almelo in 2005 de allereerste penitentiaire inrichting was die door de toenmalige Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) is doorgelicht en nu de eerste waarvan het inspectierapport verschijnt onder de vlag van de IVenJ, waarin de ISt is opgegaan. De bevindingen van de Inspectie waren indertijd tamelijk positief. En dat is nu zeker niet minder.

Het oordeel van de Inspectie is op bijna alle criteria positief, waarbij een overzienbaar aantal verbeterpunten is aangegeven. Overigens niet alleen voor de inrichting, maar evenzeer voor de commissie van toezicht en het hoofdkantoor DJI. Van sommige situaties meent de Inspectie juist, dat zij andere inrichtingen tot voorbeeld kunnen strekken. Deze zijn in het rapport gemarkeerd met een ster; een symbool dat de Inspectie al geruime tijd niet meer gebruikt heeft.

J.G. Bos,
Hoofd Inspectie Veiligheid en Justitie

Samenvatting

Inleiding

De Inspectie Veiligheid en Justitie heeft in juni 2012 de PI Almelo, locatie De Karelskamp doorgelicht. Het doel van de doorlichting is na te gaan hoe het in de PI Almelo is gesteld met de rechtspositie van en de omgang met gedetineerden, de interne en maatschappelijke veiligheid, de reïntegratie-activiteiten en de met dit alles samenhangende aspecten van organisatie. De doorlichting is beperkt tot de locatie De Karelskamp. Voor de doorlichting van de PI Almelo heeft de Inspectie het toetsingskader voor het gevangeniswezen gebruikt, dat in mei 2012 is geactualiseerd. Dit toetsingskader is gebaseerd op nationale en internationale wet- en regelgeving en breed aanvaarde normen. Het toetsingskader omvat de volgende zes aspecten:

- rechtspositie gedetineerden;
- omgang met gedetineerden;
- interne veiligheid;
- maatschappijbeveiliging;
- maatschappelijke reïntegratie;
- organisatieaspecten.

De Inspectie komt alles overziend tot een duidelijk positief oordeel, waarbij een aantal verbeterpunten zijn aangegeven. Overigens bijna even vaak voor DJI c.q. het gevangeniswezen op landelijk niveau, als voor de inrichting. En ook een paar voor de commissie van toezicht. Bij sommige waargenomen situaties heeft de Inspectie juist aangegeven dat zij navolging verdienen.

Rechtspositie gedetineerden

Naar het oordeel van de Inspectie voldoet de PI Almelo voor wat betreft het aspect rechtspositie gedetineerden op vrijwel alle punten aan de criteria die de Inspectie hanteert. Op onderdelen ziet de Inspectie ruimte voor - vaak eenvoudig te realiseren - verbeteringen. Dit betreft het niet overal beschikbaar hebben van de meest actuele huisregels en het ontbreken van een wisselrooster voor op een meerpersoonscel geplaatste gedetineerden.

Daar staat tegenover dat de PI Almelo voorbeelden biedt die tot navolging strekken, zoals het functioneren van de arbeid en de medische dienst en de twee gewone cellen met de mogelijkheid van cameratoezicht. Maar ook het regelmatig bieden van extra, niet in het dagprogramma voorziene, tijd buiten de cel ziet de Inspectie als een positief punt en een krachtig instrument ter bevordering van rust en een goede sfeer. Verder vond de Inspectie de inrichting opmerkelijk schoon.

Een belangrijk aandachtspunt naar het oordeel van de Inspectie bij het aspect rechtspositie gedetineerden betreft de doorlooptijden van beklagzaken en het ontbreken van jaarverslagen van de commissie van toezicht,

waardoor een prikkel tot reflectie op de doorlooptijden ontbreekt. Verder laat de kwaliteit van de maaltijdvoorziening veel te wensen over, waarbij de inrichting overigens gebonden is aan een landelijk aanbesteed contract. Ook het Committee for the Prevention of Torture (CPT) van de Raad van Europa wees hier onlangs nog op.¹

Omgang met gedetineerden

Op het aspect 'Omgang met gedetineerden' komt de Inspectie in alle opzichten tot een positief oordeel over het functioneren van PI Almelo. Dit betreft allereerst de dagelijkse omgang met gedetineerden, die zowel ontspannen als respectvol is. Maar ook de screening en vertaling daarvan in detentie- en reïntegratieplannen, alsook de ondersteunende administratieve processen waren in orde. De werking van landelijke geautomatiseerde systemen, met name TULP², verdient dringend aandacht van het hoofdkantoor DJI. Dit systeem is zodanig verouderd, dat het de huidige processen op het terrein van detentieplanning en reïntegratie onvoldoende ondersteunt.

Interne veiligheid

Ook op het aspect 'Interne veiligheid' komt de Inspectie in vrijwel alle opzichten zonder voorbehoud tot een positief oordeel. Dit betreft zowel de preventie en beheersing van incidenten, als de agressiebeheersing, alsook het gevoerde drugsontmoedigingsbeleid. De gang van zaken in de inrichting laat zich typeren als: gemoedelijk en beheerst, maar niettemin consequent en nauwgezet.

Maatschappijbeveiliging

Op het aspect 'Maatschappijbeveiliging' komt de Inspectie eveneens in praktisch alle opzichten tot een positief oordeel over de PI Almelo. Dit betreft zowel de beveiligingsvoorzieningen, als het toezicht, alsook de verlofverlening en de bijdrage aan de v.i.-regeling. Dit laatste komt op de locatie De Karelskamp, vanwege de bestemming als huis van bewaring, overigens zelden voor.

¹ Op 9 augustus 2012 heeft het Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CPT) het rapport over haar bezoek aan Nederland in oktober 2011 openbaar gemaakt, waarin dit een aanbeveling (34) is. <http://www.cpt.coe.int/en/>

² TULP-Gw is het landelijk ingevoerde systeem voor geautomatiseerde gedetineerdenregistratie. TULP stond oorspronkelijk voor Tenuitvoerlegging in penitentiaire inrichtingen, maar thans, na invoering van TULP-JJI, voor Tenuitvoerlegging persoonsgebonden straffen

Maatschappelijke reïntegratie

Op het terrein van maatschappelijke reïntegratie voldoet de PI Almelo, vanuit het uitvoeringsperspectief, vrijwel volledig aan de daaraan te stellen eisen. Wel is de Inspectie van mening dat er meer samenhang moet komen tussen de screening, de gebieden waarop gedetineerden aan hun persoonlijke ontwikkeling zouden kunnen werken ter voorbereiding op hun terugkeer in de samenleving en het aanbod aan terugkeeractiviteiten. En dat geldt evenzeer voor de samenhang hiervan met wat er in het kader van ‘Terugdringing Recidive’ is ontwikkeld. Hierin ligt een taak op zowel landelijk, als lokaal niveau.

Organisatieaspecten

Op het aspect organisatie, met criteria als personeelsmanagement, communicatie, integriteit en evaluatie, scoort de PI Almelo in de ogen van de Inspectie een ruime voldoende. Op het onderdeel evaluatie ziet de Inspectie nog ruimte voor verbetering, door het systematisch inzetten van meerjarenplannen en periodieke evaluaties. Door het toepassen van de cyclus ‘Plan Do Check Act’ kan het risico van blinde vlekken en gemiste kansen verkleind worden.

Aanbevelingen

Aanbevelingen aan de PI Almelo

- 1 Zorg dat overall in de inrichting de laatste versie van de huisregels beschikbaar is, evenals een samenvatting hiervan en beide voorzien van een versiedatum.
- 2 Ontwikkel plannen voor een betere benutting van de mogelijkheden van de bibliotheekvoorziening.
- 3 Bied gedetineerden die op een meerpersoonscel zijn geplaatst activiteiten aan volgens een wisselrooster, zeker wanneer zij nog niet deelnemen aan de arbeid.
- 4 Maximaliseer het aantal dagen waarop gedetineerden zelf kunnen koken; dit ter compensatie van de maaltijdvoorziening.
- 5 Stimuleer deelname van alle, ook niet executieve, detentieondersteunende medewerkers aan de fysieke vaardigheidstrainingen.
- 6 Voorzie de camera's in de bezoekszaal van een inzoomfunctie.
- 7 Zorg dat de screening, de te ontwikkelen vaardigheden bij gedetineerden en het aanbod aan terugkeeractiviteiten beter op elkaar aansluiten.
- 8 Werk consequent met meerjarenplannen en periodieke evaluaties.

Aanbevelingen aan de commissie van toezicht en de inrichting

- 9 Pleeg een gerichte inspanning op het bekorten van de doorlooptijden van beklagzaken en het vergroten van het aandeel zaken dat binnen de wettelijke termijn van vier weken wordt afgedaan.

- 10 Zet als p.i. en (secretariaat van de) commissie van toezicht gezamenlijk een beter overzicht biedend registratiesysteem van beklagzaken op, met inbegrip van een eventueel daarop volgend beroep. Bewaak hiermee gezamenlijk de doorlooptijden.
- 11 Stel als commissie van toezicht, met deze registratie als basis, ieder jaar een jaarverslag op en evalueer aan de hand daarvan, samen met de directie van de PI, jaarlijks het sanctiebeleid en de beklagprocedure.

Aanbeveling aan DJI

- 12 Bezie de mogelijkheid om te voorzien in, of bij te dragen aan, vertaling van de huisregels, bijvoorbeeld door de landelijk geldende modelhuisregels te laten vertalen en te voorzien in een mantelovereenkomst voor de lokale aanpassingen en aanvullingen.
- 13 Voer een systeem in, waarbij gedetineerden kunnen afzien van door de inrichting verstrekte maaltijden in ruil voor een tegemoetkoming in andere kosten.
- 14 Verbeter de kwaliteit van de maaltijdvoorziening.
- 15 Geef p.i.'s de ruimte de winkelvoorziening te (blijven) organiseren als PI Almelo.
- 16 Evalueer de ervaringen met reguliere cellen met de mogelijkheid van camera-toezicht met het oog op toepassing in andere inrichtingen.
- 17 Neem de noodzaak weg van workarounds bij TULP door een kwalitatief beter functionerend systeem, dat bovendien beter aansluit bij de huidige en wenselijke werkwijze van de afdeling gedetineerenzaken.
- 18 Pak op landelijk niveau beleidsmatig het thema op van gedetineerden voor wie de gemeente van herkomst ongeschikt is als gemeente van toekomst.
- 19 Onderzoek of in het kader van nazorg voldoende aandacht wordt gegeven aan first offenders.
- 20 Zorg dat de screening, de te ontwikkelen vaardigheden bij gedetineerden en het aanbod aan terugkeeractiviteiten beter op elkaar aansluiten en op wat in het kader van Terugdringing Recidive is ontwikkeld.

1

Inleiding

1.1 Aanleiding en doel

De Inspectie Veiligheid en Justitie (IVenJ) houdt toezicht op de sanctietoepassing in Nederland. Zij doet dit onder meer door met een zekere regelmaat penitentiaire inrichtingen op hun functioneren te beoordelen. De PI Almelo, locatie De Karelskamp, hierna: PI Almelo, heeft een bestemming als huis van bewaring (hvb). De toenmalige Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt), die thans deel uitmaakt van de IVenJ, heeft de PI Almelo eerder doorgelicht in 2005.

Het doel van de doorlichting is na te gaan hoe het in de PI Almelo is gesteld met de rechtspositie van en de omgang met gedetineerden, de interne en maatschappelijke veiligheid, de reïntegratieactiviteiten en de met dit alles samenhangende aspecten van organisatie. Aan de hand van haar bevindingen en oordeel doet de Inspectie verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen.

1.2 Reikwijdte van de doorlichting

De doorlichting is beperkt gebleven tot de locatie De Karelskamp. Deze locatie vormt samen met de zeer beperkt beveiligde inrichting (ZBBI) Niendure, de PI Almelo. De Inspectie heeft Niendure nu niet doorgelicht, omdat deze onderwerp van onderzoek is geweest in het themaonderzoek Zeer Beperkt Beveiligde Inrichtingen dat in maart 2010 is gepubliceerd. En ook van het hierop voortbouwende vervolgonderzoek dat in 2012 is afgerond.

1.3 Toetsingskader

Voor de doorlichting van de PI Almelo heeft de Inspectie het toetsingskader voor het gevangeniswezen gebruikt, dat in mei 2012 is geactualiseerd. Dit toetsingskader is gebaseerd op nationale en internationale wet- en regelgeving en breed aanvaarde normen.³ Het toetsingskader omvat de volgende zes aspecten:

- rechtspositie gedetineerden;
- omgang met gedetineerden;

³ Het betreft internationale verdragen, gedragsregels, wetgeving, maatregelen, ministeriële regelingen, circulaire en aanwijzingen die van toepassing zijn op de tenuitvoerlegging van detentie. Het volledige toetsingskader is te vinden via de website van de IVenJ (www.ivenj.nl).

- interne veiligheid;
- maatschappijbeveiliging;
- maatschappelijke reïntegratie;
- organisatieaspecten.

In samenhang bezien geven deze aspecten een goed beeld van de mate waarin een penitentiaire inrichting haar maatschappelijke opdracht vervult. Genoemde aspecten zijn opgedeeld in criteria. De Inspectie komt bij ieder criterium tot een oordeel op de drie dimensies: uitvoering, beleid en check op de uitvoering. Bij de dimensie uitvoering stelt de Inspectie vast in hoeverre de uitvoering voldoet aan de daaraan te stellen eisen. Bij de dimensie beleid beziet de Inspectie of in de inrichting ten aanzien van het te toetsen criterium (vastgelegd) beleid beschikbaar is dat voldoet aan geldende wet- en regelgeving. Bij de dimensie check op de uitvoering gaat de Inspectie na in hoeverre de juiste uitvoering van het beleid is zeker gesteld.

De Inspectie geeft haar oordeel per criterium op de dimensies uitvoering, beleid en check op de uitvoering of borging weer in de volgende vier waarderingen:

- *Voldoet niet aan de relevante normen en verwachtingen.*
- *Voldoet in beperkte mate aan de relevante normen en verwachtingen.*
- *Voldoet overwegend maar niet volledig aan de relevante normen en verwachtingen.*
- *Voldoet aan de relevante normen en verwachtingen. Strekt tot voorbeeld voor andere inrichtingen.*
- ★ *Strekt tot voorbeeld voor andere inrichtingen.*

In bijlage 1 staan alle oordelen op de toetsingscriteria bij elkaar.

1.4 Opzet

Methode

Bij een doorlichting verzamelt de Inspectie feitelijke gegevens door documentonderzoek vooraf en ter plaatse, observaties in de p.i. en interviews met een breed scala aan betrokkenen bij de inrichting. Het toetsingskader vormt het uitgangspunt van de doorlichting. Dit toetsingskader is uitgewerkt in een aantal gestructureerde vragen- en checklijsten. De Inspectie zet alle verzamelde gegevens vervolgens af tegen de criteria uit het toetsingskader en komt zo tot een oordeel over de uitvoering, het beleid en de check op de uitvoering. Een doorlichting wordt altijd door ten minste twee inspecteurs uitgevoerd.

Uitvoering en tijdpad

De doorlichting van PI Almelo is uitgevoerd door twee inspecteurs in een periode van drie dagen. De doorlichting is op 17 april 2012 aangekondigd aan de PI en op 5, 6 en 13 juni uitgevoerd. Zie bijlage 5 voor het volledige inspectieprogramma van de doorlichting. De directeur van PI Almelo heeft op 24 juli 2012 de conceptversie van het inspectierapport voorgelegd gekregen om te kunnen reageren op de feitelijke bevindingen. Ruim voor de daarvoor gestelde einddatum van 21 augustus heeft de Inspectie zijn reactie ontvangen en op 10 september 2012 heeft het hoofd van de Inspectie VenJ het inspectierapport vastgesteld en aangeboden aan de Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie.

1.5 Objectbeschrijving

De locatie De Karelskamp is een naar hedendaagse maatstaven relatief kleine inrichting, die in 1995 als nieuwbouw in gebruik is genomen. De totale capaciteit is 176 plaatsen, waarvan 20 op meerpersoonscellen.

De inrichting is een compact kruisgebouw met vier verdiepingen. Op de begane grond zijn de ondermeer de binnenkomstafdeling, de bezoekeruimten, de sportzaal en de arbeidsruimten gesitueerd. De activiteitenruimten en de detentieondersteunende diensten bevinden zich grotendeels op de eerste verdieping. In het voorgebouw zijn, behalve de centrale toegang, hoofdzakelijk kantoorruimten gehuisvest. De gedetineerden zijn in vier vleugels op de tweede en derde verdieping ondergebracht: A, B, D en E. Elke vleugel vormt een afdeling die bestaat uit twee niveaus.

De capaciteit en functie van de verschillende afdelingen is als volgt:

Afdeling	Functie	Cellen	Plaatsen	Waarvan mpc
A	Extra Zorgvoorziening en luwte afdeling	26	26	0
B	Inkomsten en RC-beperkten	28	28	0
D	Reguliere verblijfsafdeling	56	61	10
E	Reguliere verblijfsafdeling	56	61	10

De Extra Zorgvoorziening (EZV) is bestemd voor gedetineerden die vanwege psychische problemen een aangepast regime nodig hebben. De luwte afdeling is voor gedetineerden die om andere redenen kwetsbaar zijn, zoals vanwege hun delictachtergrond. In het midden van het kruis is de centraal-

post geplaatst. De ramen van deze post zijn voorzien van “one way” glas en bieden een goed zicht op de gedetineerdenvleugels.

1.6 Eerder en ander onderzoek

Op 13 en 14 juli 2005 is door de toenmalige Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) een doorlichting uitgevoerd in PI Almelo. Het betrof de eerste doorlichting van deze inspectie. Het oordeel van de Inspectie was over het geheel genomen en op praktisch alle onderdelen positief. Wel signaleerde de Inspectie een aantal praktische verbeterpunten en wees zij op risico's die voortvloeiden uit de verkorting van het dagprogramma.

Nadien heeft de ISt de PI Almelo nog bezocht in het kader van een aantal themaonderzoeken. Dit betreft het in 2009 uitgevoerde themaonderzoek ‘Rechtspositie arrestanten gevangeniswezen’, het in 2011 gepubliceerde ‘Inspectierapport Meerpersoonscelgebruik’ en het in 2011 uitgevoerde onderzoek ‘Plaatsing in isolatie’.

Daarnaast heeft de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) in 2008 een audit verricht van de gezondheidszorg in de PI Almelo, als onderdeel van het project Verantwoorde Medische Zorg. In 2011 gevolgd door een vervolgonderzoek naar de medische diensten door de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ). Ook heeft DJI in 2009 een Externe Security Audit (ESA) uitgevoerd. In 2011 heeft een externe beoordeling van voortgang in de realisatie van de aanbevelingen plaatsgevonden. De uitkomsten van deze onderzoeken betreft de Inspectie bij de betreffende onderdelen van dit rapport

1.7 Leeswijzer

De navolgende hoofdstukken behandelen elk een aspect uit het toetsingskader. In die hoofdstukken opent elke paragraaf met de standaardomschrijving van het toegepaste criterium uit het toetsingskader. Hierop volgen de bevindingen, het oordeel en eventuele aanbevelingen. Elk hoofdstuk besluit met een conclusie op basis van alle criteria bij het betreffende aspect. Het laatste hoofdstuk geeft een slotbeschouwing over het geheel van bevindingen.

2

Rechtspositie gedetineerden

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een negental criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de rechtspositie van de gedetineerden in de PI Almelo. Elke paragraaf opent met in het kort de maatstaf die de Inspectie hanteert. Daarna volgen haar bevindingen, oordeel en eventuele verbetervoorstellen in de vorm van aanbevelingen. Het hoofdstuk sluit af met een conclusie ten aanzien van de vraag of de rechten van gedetineerden over het geheel gezien zijn gewaarborgd zoals die in (inter)nationale regelgeving zijn vastgelegd.

2.1 Rechtmatige insluiting

criterium

Gedetineerden dienen op basis van een rechtmatige titel te worden ingesloten. Het is daarom zaak dat een inrichting alle documenten rondom insluiting en identiteit goed controleert en vastlegt in het gedetineerden-dossier. Daartoe heeft de sectordirecteur gevangeniswezen in mei 2009 een flatteringsregeling bevolkingsadministratie vastgesteld die bij het insluitingsproces moet worden toegepast.

Bevindingen

Gedetineerden komen de inrichting voor het eerst binnen bij de 'Binnenkomst Afdeling Delinquenten' (BAD). Hier vindt het fouilleren, visiteren, douchen en de eerste opvang plaats. Deze afdeling regelt ook de invoer en opslag van goederen van gedetineerden. De inrichting maakt gebruik van biometrie om de identiteit van gedetineerden vast te stellen. Deze taak is eveneens belegd bij de BAD. Met behulp van een vingerscan van beide duimen wordt een koppeling gelegd met reeds beschikbare, elektronisch vastgelegde persoonsgegevens en foto. Als deze nog niet beschikbaar zijn, worden deze bij binnenkomst vastgelegd.

Medewerkers van de Bevolkingsadministratie (BVA) verifiëren persoons- en insluitingsgegevens van binnenkomende gedetineerden leggen deze vast in het registratiesysteem TULP-Gw. De BVA medewerkers werken op basis van een vaste en vastgelegde procedure, die op de administratie aanwezig is. Er is sprake van integrale takenpakketten, maar functiescheiding op dossierniveau. Invoer, controle en flattering worden door verschillende personen uitgevoerd, die hiervan aantekening maken op het dossierstuk. Dit wordt steekproefsgewijs (10%) gecontroleerd door een lid van de directie, die hiervan eveneens aantekening maakt.

Insluiting

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel:

De BAD en BVA controleren de identiteit en de insluitingsdocumenten van binnenkomende gedetineerden naar behoren. De procesbeschrijvingen zijn op orde. De directie controleert de bva-dossiers steekproefsgewijs.

2.2 Huisregels en introductie

criterium

Iedere gedetineerde moet bij binnenkomst in een inrichting zo veel mogelijk in een voor hem begrijpelijke taal op de hoogte worden gesteld van zijn rechten en plichten. Daarbij moet hem ook duidelijk gemaakt worden hoe hij zich kan beklagen. Om die reden is de directeur van een inrichting (wettelijk) verplicht om huisregels voor de inrichting vast te stellen. De inhoud en structuur van deze huisregels moet aansluiten bij het 'Model huisregels penitentiaire inrichtingen'. Daarnaast acht de Inspectie het van belang dat medewerkers van de inrichting met iedere nieuw binnengekomen gedetineerde een intakegesprek houden, waarin onder andere uitleg wordt gegeven over de interne gang van zaken en geldende regels. En dat elke gedetineerde een uittreksel van de huisregels krijgt in een voor hem begrijpelijke taal.

Bevindingen

Introductie

Gedetineerden worden bij binnenkomst in eerste instantie geplaatst op afdeling B, de inkomstenafdeling. Met alle gedetineerden vindt een inkomstengesprek plaats op de dag van binnenkomst of de dag er na. Hierin komen de belangrijkste leefregels aan de orde en zaken als: of gedetineerden vanuit hun geloof of om andere redenen speciale wensen hebben ten aanzien van maaltijden, of ze na doorplaatsing op een gewone afdeling aan de arbeid willen deelnemen, etc. Ook krijgen ze een informatiepakket met onder andere een samenvatting van de huisregels. Er wordt op dit moment geen gebruik gemaakt van de voorlichtingsfilm. De reden is, dat gedetineerden bij binnenkomst veel informatie in een korte tijd krijgen. In een persoonlijk gesprek kan beter worden nagegaan of de informatie ook overkomt. Er bestaat goed overzicht over de gevoerde en nog te voeren introductiegesprekken. Gedetineerden geven aan over het algemeen tevreden te zijn over het inkomstengesprek. Gedetineerden noemen spontaan als positief punt, dat zij direct na binnenkomst vanwege de inrichting een telefoontje mogen plegen om de buitenwereld te laten weten waar ze zitten. Gedetineerden die verschillende inrichtingen kennen noemen de inkomstenfase in de PI Almelo in vergelijking tot andere

inrichtingen goed georganiseerd. Zij schrijven dit mede toe aan het bestaan van een inkomstenafdeling.

Huisregels

De inrichting beschikt over actuele huisregels (gedateerd: mei 2012), maar de versie in de bibliotheek is van 8-8-2011 en die op de leefafdelingen van 12-9-2010. Verder is er op de leefafdeling een ongedateerde samenvatting beschikbaar. Deze documenten zijn alleen in het Nederlands beschikbaar. In de bibliotheek trof de Inspectie sterk verouderde vertalingen in het Engels en Frans aan van huisregels die ooit gegolden hebben. Gedetineerden geven aan dat zij elkaar zo nodig uitleg over de huisregels geven.

Introductie

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De introductie is naar het oordeel van de Inspectie in orde. Het hebben van een aparte inkomstenafdeling lijkt hier aan bij te dragen. Alleen het overal beschikbaar hebben van de laatste versie van de huisregels en een van versiedatum voorziene samenvatting behoeft aandacht. Verder had de Inspectie graag gezien dat de huisregels ook in een aantal andere talen beschikbaar zijn. Maar tegelijkertijd ziet de Inspectie in, dat dit voor afzonderlijke inrichtingen niet of nauwelijks op te brengen is. Bovendien is het doelmatiger om hier op een of andere wijze op landelijk niveau in te voorzien.

Aanbeveling aan de inrichting

- Zorg dat overal in de inrichting de laatste versie van de huisregels beschikbaar is, evenals een samenvatting hiervan en beide voorzien van een versiedatum.

Aanbeveling aan DJI

- Bezie de mogelijkheid om te voorzien in of bij te dragen aan vertaling van de huisregels, bijvoorbeeld door de landelijk geldende modelhuisregels te laten vertalen en te voorzien in een mantelovereenkomst voor de lokale aanpassingen en aanvullingen.

2.3 Activiteitenprogramma

Criterium

Gedetineerden hebben wettelijk recht op een aantal activiteiten, zoals dagelijks een uur luchten, minimaal tweemaal per week drie kwartier sport, wekelijks bibliotheekbezoek, onderwijs en recreatie (minimaal zes uur per week waarvan ten minste twee blokken van twee uur aaneengesloten). Gedetineerden in een regime van beperkte gemeenschap (o.a. regulier huis

van bewaring) dienen wekelijks minimaal gedurende 43 uur activiteiten aangeboden te krijgen.

Bevindingen

Activiteitenprogramma

Het activiteitenprogramma omvat alle wettelijk voorgeschreven bestanddelen. Wekelijks biedt het programma 45 uur aan activiteiten. Voor de inkomstenafdeling, van waaruit nog niet aan de arbeid kan worden deelgenomen, bedraagt het totale programma 25 uur. Genoemde aantallen uren worden op individueel niveau alleen gehaald wanneer daadwerkelijk invulling wordt gegeven aan de uren bestemd voor terugkeeractiviteiten (tra).

Overigens wordt regelmatig buiten het dagprogramma om extra tijd buiten de cel geboden. Hierdoor hebben gedetineerden volgens hun eigen zeggen praktisch elke dag de gelegenheid om te douchen en door de week heen voldoende tijd om te bellen. Ook worden er niet in het dagprogramma voorziene activiteiten georganiseerd, zoals een uur crea in de week. Gedetineerden zijn hier zeer over te spreken. Zowel gedetineerden als medewerkers zijn van mening, dat de onverplichte extra 's een belangrijke bijdrage leveren aan de rust en goede sfeer op de afdelingen, want gedetineerden zijn beducht deze extra 's kwijt te raken.

Voor zowel gedetineerden, als piw'ers is een actueel activiteitenprogramma beschikbaar op de leefafdelingen. De roosters voor de piw'ers zijn uitgebreider, omdat hierin ook de optionele extra tijd uit de cel is opgenomen. Uitval van activiteiten komt naar verluidt vrijwel niet voor en als het eens gebeurt, dan wordt dit meestal omgezet in extra recreatie.

Recreatie en persoonlijke verzorging

De wettelijke norm van minimaal zes uur per week recreatie wordt op alle afdelingen gehaald; deze uren zijn verdeeld over zaterdag en zondag en twee doordeweekse avonden. De ingeroosterde recreatie duurt telkens één tot anderhalf uur. Op geen van de afdelingen was sprake van de voorgeschreven twee blokken van twee uur aaneengesloten. De directie kondigde aan, dat er vanaf 1 juli 2012 een dagprogramma zal gelden, waarin wel in blokken van twee uur aaneengesloten is voorzien.

Luchten

Gedetineerden hebben dagelijks de mogelijkheid om een uur te luchten. De luchtplaats is ruim en voorzien van schuilmogelijkheden voor zowel personeel als gedetineerden. Ook zijn er zitplaatsen.

Sporten

De inrichting beschikt over een fitnessruimte, een binnensportzaal en een buitensportveld met kunstgras. De gedetineerden hebben in de regel eenmaal per week balsport en eenmaal per week fitness of tennis. Afhankelijk van de weersomstandigheden en de behoefte van de gedetineerden wordt dan binnen of buiten gesport.

Bibliotheek

Gedetineerden kunnen eenmaal per week gedurende een uur gebruik maken van de bibliotheek, in combinatie met een bezoek aan de winkel. De bibliotheek beschikt over op de detentie afgestemde juridische informatiebronnen, over religieuze boeken in verschillende talen en over zowel Nederlandse als buitenlandse lectuur. Ook kunnen gedetineerden er CD's lenen. Zelfstudiematerialen worden via de aan de inrichting verbonden docent verstrekt. De Inspectie constateerde, dat lang niet alle mogelijkheden die een bibliotheekvoorziening kan bieden, werden benut.

Arbeid

Gedetineerden kunnen wekelijks vijf halve dagen aan de arbeid deelnemen. Per saldo gaat het dan om ruim 20 uur arbeid per week. Gedetineerden kunnen in de regel enkele weken na plaatsing op een reguliere afdeling naar de arbeid. Nadelig is wel, dat de periode waarin zij nog niet aan de arbeid deelnemen samenvalt met de periode van plaatsing op een meerpersoonscel. Bovendien worden samengeplaatste gedetineerden niet bij toerbeurt uitgesloten voor activiteiten. Uit het thematische onderzoek van de ISt naar het meerpersoonscelgebruik⁴ is dit wel als een van de aanbevelingen naar voren gekomen.

Er zijn verschillende werkzalen; een is bestemd voor ondermeer montagewerkzaamheden en houtbewerking. De arbeid wordt echter gedomineerd door werkzaamheden voor één opdrachtgever, te weten het herverpakken van diervoeding. De hiervoor opgezette productielijnen en de daarbij toegepaste kwaliteitscriteria en controleprocedures, alsook werkhouding en –tempo van de gedetineerden, doen sterk denken aan een regulier productiebedrijf. De arbeid levert zodoende een positieve bijdrage aan het exploitatieresultaat van de PI Almelo.

Buiten het bestek van de eigenlijke doorlichting, maar zeker vermeldenswaard, is het arbeidsproject dat de PI Almelo buiten de inrichting heeft opgezet. Ook dit betreft het herverpakken van diervoeding voor dezelfde opdrachtgever, maar dan niet alleen door gedetineerden (uit de ZBBI).

⁴ Inspectierapport Themaonderzoek meerpersoonscelgebruik, ISt – 26 mei 2011

Het is namelijk opgezet als samenwerkingsproject met de sociale werkvoorziening (swv) en de reclassering. Er werken hier dus ook mensen met een swv-indicatie en taakgestraften. In het verlengde van deze samenwerking komt het ook voor dat gedetineerden worden ingezet op door de swv verworven opdrachten.

Activiteiten-

programma ★

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Het activiteitenprogramma voldeed in bijna alle opzichten geheel aan de norm. Sommige onderdelen van de uitvoering kunnen andere inrichtingen zelfs tot voorbeeld strekken, zoals het benutten van mogelijkheden om gedetineerden onverplicht extra tijd uit de cel te bieden. Ook de wijze waarop de arbeid is georganiseerd, zowel binnen als buiten de inrichting, verdient navolging. De inrichting voldeed alleen niet aan het vereiste aanbod van recreatie in blokken van twee uur aaneengesloten, maar dat is inmiddels veranderd.⁵ En de inrichting had geen gevolg gegeven aan de aanbeveling van de ISt om op een meerpersoonscel (mpc) geplaatsten op basis van een wisselrooster aan activiteiten te laten deelnemen. Verder ziet de Inspectie nog volop ruimte voor uitbreiding van het invulling geven aan de uren voor terugkeeractiviteiten (tra). Zie verder bij reïntegratie.

Aanbeveling aan de inrichting

- Ontwikkel plannen voor een betere benutting van de mogelijkheden van de bibliotheekvoorziening.
- Bied gedetineerden die op een meerpersoonscel zijn geplaatst activiteiten aan volgens een wisselrooster, zeker wanneer zij nog niet deelnemen aan de arbeid.

2.4 Accommodatie en hygiëne

Criterium

De accommodatie waar gedetineerden verblijven moet voldoen aan de daarvoor geldende standaarden en de leefomstandigheden in de p.i. zijn hygiënisch. De ruimten waar gedetineerden verblijven (incl. douches; toiletruimte etc.) moeten schoon zijn. Verder moeten zij zichzelf en hun kleding schoon kunnen houden. Gedetineerden moeten ten minste kunnen douchen na de sport en voorafgaande aan het bezoek. Beddengoed wordt regelmatig verschoond. Tweepersoonscellen hebben ten minste twee

⁵ Naar verluidt gebeurde dit zeer tegen de zin van de gedetineerden in. De Inspectie geeft DJI dan ook in overweging onderzoek te doen naar de ratio van en het draagvlak onder gedetineerden voor de verplichting om de recreatie in ten minste twee blokken van twee uur aan te bieden.

stoelen en twee slaapgelegenheden, plus twee afsluitbare opbergruimten. Het sanitaire gedeelte van de tweepersoonscellen is voldoende afgeschermd en gedetineerden kunnen individueel de beschikking krijgen over een televisie. De luchtplaatsen van de afzonderingscellen hebben voldoende verticaal vrij uitzicht naar de open lucht.

Bevindingen

De PI Almelo is, zoals gezegd, een betrekkelijk nieuwe inrichting. De leefafdelingen zijn ruim en licht. De cellen zijn voorzien van een spreek-luisterverbinding en ingericht met een standaard celinventaris en de benodigde faciliteiten zoals toilet en wasgelegenheid. De cellen die bestemd zijn voor tweepersoons gebruik hebben twee stoelen, een stapelbed en afsluitbare kasten. Voor beide gebruikers is een TV aanwezig. De sanitaire hoek is, voor meer privacy, met schotten afgeschermd. Dit in navolging van een van de aanbevelingen uit het thematisch onderzoek van de Ist naar mpc-gebruik.

De leefafdelingen maken een opgeruimde en zeer schone indruk. Dat geldt ook voor de huiskamers en activiteitenruimtes. Ook het personeel en de gedetineerden vinden de inrichting opgeruimd en schoon. Het enige kritische geluid dat de Inspectie bereikte betrof hygiëne bij de kapper, maar daarover heeft de Inspectie zelf geen oordeel kunnen vormen. Er kan altijd na de sport gedoucht worden (2x per week) en voorafgaande aan het bezoek (1x per week). Ook de extra tijd uit de cel kan voor douchen gebruikt worden. Wekelijks is er gelegenheid om inrichtingswas te ruilen en voor de privéwas van gedetineerden zijn er wasvoorzieningen.

De ruimten die door het BAD gebruikt worden zagen er netjes en geordend en bovenal zeer schoon uit. De inkomstencil zag er goed onderhouden en schoon uit, zonder graffiti. Ook de douches waren schoon en het kantoor van de badmeester en het magazijn voor ingekomen goederen voor gedetineerden waren opgeruimd en overzichtelijk ingericht.

De locaties waar beveiligers hun werkzaamheden uitoefenen zijn opgeruimd en schoon. De werkzalen van de arbeid maken eveneens een schone en opgeruimde indruk. Zowel de te verwerken materialen als het op te leveren product zitten in een aangebroken of verder te vullen verpakking en slingeren niet rond.

De luchtplaatsen van de afzonderingscellen zijn buiten gebruik gesteld wegens gebrek aan verticaal vrij uitzicht naar de open lucht⁶. In voorkomende gevallen wordt gebruik gemaakt van de reguliere luchtplaatsen. Om die reden zijn er op dit moment geen voorlopig gehechten in de PI Almelo geplaatst bij wie de rechter-commissaris beperkingen heeft opgelegd (RC-beperkten). De directie meldde dat de luchtplaatsen van de afzonderingscellen nog dit jaar worden aangepast.

Het hoofd huisdienst instrueert de gedetineerden die zijn aangesteld als (project)reinigers en oefent toezicht uit op hun werkzaamheden. Daarnaast controleert zij alle cellen maandelijks op reinheid van het sanitair. De inrichting maakt geen gebruik gemaakt van de hygiënerichtlijnen van DJI. Wel werkt de inrichting aan een hygiëneplan toegespitst op de PI Almelo. Voorts wordt bezien of een verbinding gelegd kan worden met tra, bijvoorbeeld door de instructie van reinigers om te vormen een opleiding voor een certificaat.

Accommodatie

en hygiëne

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De PI Almelo is goed onderhouden en in het oog springend schoon en opgeruimd. De organisatie en toezicht op de uitvoering van de schoonmaak maakte een uitstekende indruk. Wat de dimensie beleid betreft, vindt de Inspectie het gewenst, dat het voornemen om een hygiëneplan te ontwikkelen wordt uitgevoerd.

2.5 Voeding en winkel

Criterion

De voeding die de p.i. verstrekt is toereikend, verantwoord samengesteld, van voldoende kwaliteit en voldoende gevarieerd. Bij de voedselverstreking wordt rekening gehouden met medisch voorgeschreven diëten en met uit de godsdienst of levensovertuiging van gedetineerden voortkomende wensen. De inrichtingswinkel biedt een redelijk aanbod tegen prijzen die niet substantieel hoger zijn dan in de vrije samenleving.

Bevindingen

Voeding

De maaltijden worden geportioneerd en diepgevroren aangeleverd en voor meerdere dagen tegelijk gedistribueerd. De gedetineerden maken deze

⁶ Internationale regelgeving vereist dat er in luchtruimten voldoende verticaal zicht is op de open lucht. Bij een aantal Nederlandse p.i.'s is dit onvoldoende gebleken. De Staatssecretaris van Justitie heeft daarop besloten tot aanpassingen.

vervolgens zelf warm. Hiertoe zijn een koelkast en magnetron aanwezig op cel. Voor wie dat wil bestaat de mogelijkheid te kiezen voor vegetarische, kosjere of halal-maaltijden.

De ontevredenheid over de maaltijden is groot en staat in schril contrast tot het redelijk positieve oordeel van de gedetineerden over de inrichting als geheel. Een belangrijk punt van kritiek is, dat de bakjes waarin de maaltijden worden verstrekt niet gecompartmenteerd zijn, zodat alle smaken zich mengen. Een ander punt van kritiek van gedetineerden is, dat er heel vaak kip op het menu staat. Alleen over de vegetarische maaltijden was een positiever geluid te horen. Veel van de verstrekte maaltijden worden niet gegeten, maar weggegooid. Ook wordt er naar verluidt veel brood weggegooid. Het weggooien van grote hoeveelheden eten is personeelsleden en gedetineerden een doorn in het oog.⁷

De maaltijden worden niet steekproefsgewijs gecontroleerd. Vanwege de vele klachten van gedetineerden zijn de maaltijden eenmalig door een panel van personeelsleden getest. De overgrote meerderheid vond de klachten terecht.

Gedetineerden hebben de gelegenheid om zelf te koken tijdens de reguliere recreatie-uren. Ten tijde van de doorlichting was dat op twee doordeweekse avonden en op zaterdag en zondag overdag. Dit kan dan in de huiskamer, waar kookplaten en een of meer friteuses aanwezig zijn. Vooral rond de friteuses is het dan druk. Ook kunnen gedetineerden zelf aangeschafte voeding in de magnetron op hun cel bereiden of opwarmen. De gedetineerden zouden graag vaker zelf willen koken in de huiskamer.

Winkel

De inrichting beschikt over een winkel, die door iemand van buiten wordt geëxploiteerd. Hier kunnen gedetineerden eenmaal per week vooraf bestelde spullen ophalen, desgewenst aangevuld met spullen uit het in de winkel aanwezige assortiment. De winkel levert ook (toegestane) goederen die niet op de bestellijst staan. De gedetineerden zijn uitgesproken positief over de winkel. De prijzen van het reguliere assortiment worden weliswaar als tamelijk hoog beoordeeld, maar niet als onredelijk. Vooral bestellingen buiten het assortiment worden behoorlijk prijzig gevonden, maar zelfs daarvoor bestaat wel enig begrip, omdat het een extra dienst betreft. Rond de winkel zijn weinig klachten en naar verluidt worden klachten door de winkelier naar tevredenheid opgelost.

⁷ Het beperken van de hoeveelheid weg te gooien voeding was een van de aanbevelingen in het ISt-rapport 'Themaonderzoek voeding ingeslotenen' uit augustus 2011.

De huisregels omvatten zowel een bepaling over het verstrekken van voeding, als een over het bereiden ervan (magnetron op cel), alsmede een over het gebruik van de winkelvoorziening. Het rek met informatie, dat buiten de teamkamer hangt, bevat bestellijsten met het winkelassortiment.

Voeding en

winkel

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Er bestaat bij de Inspectie een groot verschil in het oordeel over de voeding en over de winkel, wat het lastig maakt het oordeel in één score tot uitdrukking te brengen. Het middelen ervan zou verhullend werken voor het kritische oordeel over de maaltijdvoorziening. Daarom heeft de Inspectie ervoor gekozen bij de score de maaltijdvoorziening doorslaggevend te laten zijn en in de toelichting tot uitdrukking te laten komen, dat de score niet het oordeel over de winkel weerspiegelt.

Over de verstrekking van warme maaltijden leven zodanig negatieve oordelen, dat het een serieuze inspanning verdient om hier verbeteringen in aan te brengen. Hierbij kan gedacht worden aan het bieden van de mogelijkheid af te zien van een door de inrichting verstrekte maaltijd, zoals dat in een experiment in de PI Krimpen aan de IJssel is beproefd. Maar ook aan het in gecompartmenteerde bakjes aanbieden van de maaltijden, systematische controle van afzonderlijke maaltijden (in plaats van eenmalig proeven) en gerichte feed back aan de cateraar hierover. De Inspectie onderkent, dat de inrichting wat de maaltijdvoorziening betreft gebonden is aan een landelijk aanbesteed contract en waardeert het dat zij de gevolgen tracht te verzachten door het bieden van de mogelijkheid aan gedetineerden om zelf voedsel te bereiden.

De wijze waarop de winkelvoorziening is georganiseerd voldoet geheel aan de daaraan te stellen eisen en verwachtingen en verdient navolging.

Aanbevelingen aan de inrichting

- Maximaliseer het aantal dagen waarop gedetineerden zelf kunnen koken; dit ter compensatie van de maaltijdvoorziening.

Aanbevelingen aan DJI

- Voer een systeem in, waarbij gedetineerden kunnen afzien van door de inrichting verstrekte maaltijden in ruil voor een tegemoetkoming in andere kosten.⁸
- Verbeter de kwaliteit van de maaltijdvoorziening.
- Geef p.i.'s de ruimte de winkelvoorziening te (blijven) organiseren als PI Almelo.

⁸ Dit was ook al een van de aanbevelingen in het IST-rapport 'Themaonderzoek voeding ingeslotenen' uit augustus 2011.

2.6 Maatschappelijk contact

Criterium

Nationale en internationale regelgeving bepaalt dat gedetineerden bezoek mogen ontvangen en mogen telefoneren en corresponderen met verwanten, andere personen en vertegenwoordigers van externe instanties. In de Penitentiaire beginselenwet (Pbw) is vastgelegd dat gedetineerden ten minste één uur per week bezoek mogen ontvangen en, in beginsel op eigen kosten, ten minste eenmaal per week minimaal tien minuten een telefoongesprek mogen voeren. Daarbovenop moeten gedetineerden contact kunnen hebben met en bezoek ontvangen van functionarissen voor juridische en consulaire bijstand. Ook moeten gedetineerden door middel van tijdschriften, kranten, radio en tv op de hoogte te kunnen blijven van de actualiteit in de vrije samenleving. Verder verwacht de Inspectie dat de bezoektijden van een inrichting zodanig zijn dat schoolgaande kinderen van gedetineerden buiten schooltijd op bezoek kunnen komen. En dat een p.i. ten minste vier keer per jaar, buiten het reguliere bezoek om, ouderkinddagen te organiseren.

Bevindingen

Gedetineerden kunnen eenmaal per week één uur bezoek ontvangen. De huisregels bevatten een uitvoerige en gedetailleerde beschrijving van de regels aangaande de verschillende vormen van bezoek en rond telefoneren met persoonlijke relaties en geprivilegieerde contacten. Voor 70 procent van de gedetineerden is het bezoekuur op zaterdag of zondag; voor de rest (afdelingen A en B) is dit op woensdagochtend of –(voor)middag. In de gedetineerden survey wijkt de score van afdeling A op het thema ouder-kindcontact duidelijk negatief af van zowel de locatie, als het totale gevangeniswezen.

Het bezoek verloopt volgens gedetineerden naar wens; ze zijn tevreden over de respectvolle wijze waarop medewerkers met gedetineerden en bezoek omgaan. Vooral dat voor de meeste gedetineerden het bezoek in het weekend valt, wordt als positief gezien. De bezoekruimte ervaren gedetineerden vooral voor kleine kinderen als minder prettig. Bij de entree van de p.i. is er schriftelijke informatie voor het bezoek, met name over drugscontroles.

Vier maal per jaar is er een vader-kinddag; dit wordt door gedetineerden als positief gezien. De organisatie is in handen van medewerkers van de medische dienst, maar dat staat los van hun functies.

Relaties van gedetineerden kunnen voorafgaand aan het bezoek goederen aanbieden om te worden ingevoerd. Hiervoor zijn afsluitbare plastic kratten verkrijgbaar bij de portier. Vervolgens gaan deze goederen naar de BAD-afdeling waar deze op een later moment door een medewerker worden gecontroleerd. In het weekend aangeboden goederen bereiken de gedetineerden vrijwel altijd op de daarop volgende dinsdag.

Gedetineerden kunnen telefoneren tijdens de recreatie, maar ook op de momenten waarop zij extra worden uitgesloten. Hierdoor is er voldoende tijd voor iedereen om te telefoneren.

Gedetineerden kunnen zich in voldoende mate op de hoogte stellen van wat er buiten de inrichting gebeurt. Wel vinden ze het aanbod aan televisiekanaalen te beperkt.

De laatste gedetineerdersurvey uit 2011 bevatte twee scores die verband hielden met maatschappelijk contact; een over contacten met de buitenwereld in het algemeen en een specifiek over ouder-kind contacten. De PI Almelo scoort op beide items een fractie beter dan het gevangeniswezen als geheel.

Maatschappelijk

contact

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Naar het oordeel van de Inspectie voldoet de inrichting in vrijwel alle opzichten aan de gestelde verwachtingen op het terrein van het kunnen onderhouden van maatschappelijke contacten. Een kanttekening hierbij is, dat voor een beperkte groep gedetineerden het bezoekuur op woensdagochtend of –voormiddag (13:00 tot 14:00) valt; dit kan een beperking opleveren voor het op bezoek komen van schoolgaande kinderen. Volgens de directie van PI Almelo wordt in voorkomende gevallen een uitwijkmogelijkheid geboden.

2.7 Toegang tot zorg en geestelijke verzorging

criterium

De p.i. biedt toegang tot gekwalificeerde medische zorg, inclusief psychosociale en tandheelkundige zorg. Het uitgangspunt is dat er in de vestiging doeltreffende, doelmatige en op de patiënt gerichte gezondheidszorg wordt geboden waarvan de kwaliteit gelijkwaardig is aan de gezondheidszorg in de vrije maatschappij, rekening houdend met de bijzondere situatie van de vrijheidsbeneming. Daarnaast is er geestelijke verzorging beschikbaar die aansluit bij de godsdienst en/of levensovertuiging van de gedetineerden.

NB. De Inspectie VenJ beoordeelt met name de toegankelijkheid van en tevredenheid over de zorg vanuit het perspectief van de gedetineerde, alsmede de organisatie van de zorg; de zorginhoudelijke aspecten worden getoetst door de Inspectie voor de Gezondheidszorg.

Bevindingen

(Psycho)medische zorg

Bij binnenkomst op doordeweekse dagen vindt nog dezelfde dag of anders de volgende dag een verkorte intake plaats door een verpleegkundige. Op vrijdag werken zij daartoe tot 21:00 uur. De arts ziet de gedetineerde op het eerstvolgende spreekuur, maar op indicatie sneller.

Bij de intake maakt de verpleegkundige ook een eerste inschatting of sprake is van een psychisch kwetsbare gedetineerde. Verder wordt er zo mogelijk informatie opgevraagd bij de huisarts van de betreffende gedetineerde en in voorkomende gevallen informeert de medische dienst bij de politie(arts) naar eventuele bijzonderheden. Wanneer er sprake lijkt van psychosociale problematiek (verslaving, psychiatrie, etc.) wordt betrokkene besproken in het wekelijkse psycho-medisch overleg. Op indicatie vindt een gesprek met een psycholoog plaats. Nieuw ingeslotenen worden elke week in het multidisciplinair overleg (MDO) besproken, waarbij ook kwetsbaarheid aan de orde komt. Daarnaast observeren de piw'ers; dit wordt meegenomen in de ISS-rapportage⁹.

Afdeling B beschikt over twee reguliere cellen met camerabewaking, die op indicatie (bijvoorbeeld suiciderisico) ook kunnen worden gebruikt voor gedetineerden van andere afdelingen. Het wordt als een belangrijk voordeel gezien, dat cameratoezicht kan worden ingezet zonder dat dit gepaard gaat met plaatsing op een afzonderingscel.

De gedetineerden zijn overwegend van mening dat zij goed bij de medische dienst terecht kunnen, al is de arts niet iedere dag in huis. Ook 's avonds, 's nachts en in het weekeinde bestaat de mogelijkheid voor contact met een medicus. Wanneer de gedetineerden ingesloten zijn reikt een piw'er een speciale telefoon aan, waarmee met een arts kan worden gesproken.

Gedetineerden zijn minder tevreden over de tandheekkundige zorg. Volgens hen worden gaatjes minder vaak/snel behandeld dan buiten, het verwijderen van tandsteen wordt afgeraffeld en bij tandpijn moet worden gewacht, tenzij het echt ondragelijk is.

⁹ ISS staat voor integrale screening en selectie; een rapportageformat dat landelijk toegepast wordt. Zie verder 3.1.

De huisregels vermelden de beschikbare medische zorg en hoe een bezoek aan een arts of tandarts kan worden aangevraagd. Verder vermelden de huisregels de mogelijkheid een beroep te doen op de (verslavings)reclassering. De huisregels vermelden ook dat er een psycholoog en psychiater aan de inrichting verbonden zijn, maar niet hoe hier een beroep op gedaan kan worden. Gedetineerden bleken hier overigens wel bekend mee.

Volgens de medewerkers van de medische dienst is de afgelopen jaren de continuïteit van zorg en afstemming met externe zorginstellingen (bijvoorbeeld over afbouw medicatie) duidelijk verbeterd. Dossiers worden daar opgevraagd en na detentie geretourneerd. De MD is terughoudend met het opnemen van medische informatie in het D&R-plan (detentie- en reïntegratieplan), uit overwegingen van privacy en medisch beroepsgeheim. Bij ontslag gaat er altijd een bericht naar de huisarts die de gedetineerde buiten de inrichting heeft; dit wordt gewaardeerd.

De laatste integrale externe audit van de medische zorg door DJI was in 2008. De medewerkers achten het denkbaar, dat deze dit najaar wordt herhaald. Daarnaast heeft het hoofd van de MD (in het kader van een opleiding) een meerjaren afdelingsbeleidsplan opgesteld, dat mede gebaseerd is op een zelf gehouden klantwaarderingsonderzoek. Vermeldenswaard is verder dat de medische dienst als onderdeel van de tra-uren SOA-voorlichting gaat geven en samen met de sport werkt aan een obesitasprogramma.

Geestelijke verzorging

Gedetineerden kunnen desgewenst direct na binnenkomst in contact komen met een geestelijk verzorger, mits deze die dag aanwezig is, want de geestelijk verzorgers hebben aanstellingen bij verschillende inrichtingen. In het informatiepakket dat zij bij binnenkomst krijgen staat hoe dit kan. Ook wordt gelijk naar het geloof of de levensovertuiging gevraagd; dit wordt vervolgens doorgegeven aan de betreffende geestelijk verzorger. Iedere donderdagochtend wordt er een algemene voorlichting gegeven over het aanbod aan geestelijke verzorging aan de nieuw binnengekomen gedetineerden.

Er bestaat de mogelijkheid tot deelname aan kerkdiensten of islamitische gebedsdiensten. De geestelijke verzorging is zo georganiseerd, dat deze niet ten koste gaat van andere activiteiten. Iedereen die wil kan aan de islamitische gebedsdienst deelnemen. Voor de kerkdiensten geldt weliswaar een wachtlijst, maar in praktijk kunnen de mensen op de wachtlijst meestal wel in plaats van iemand die een keer niet gaat. Daarnaast organiseren de

geestelijk verzorgers groepsbijeenkomsten op de verschillende afdelingen en voeren zij individuele gesprekken.

Gedetineerden zijn positief over de aan de inrichting verbonden dominee en imam. Als voorbeelden worden genoemd een dienst met mensen van buiten die muziek maakten en een grote dienst met Pasen in de sportzaal.

De geestelijk verzorgers houden elke week teamoverleg. Vier maal per jaar vindt overleg plaats met de directie. Aandachtspunten hierbij zijn ondermeer, het - door omstandigheden - vrijwel geheel ontbreken van humanistische geestelijke verzorging en de faciliteiten voor groepsbijeenkomsten en het voeren van individuele gesprekken. Door het vervallen van de toezichtspost op de gang waar de geestelijk verzorgers gehuisvest zijn, kunnen groepsbijeenkomsten en individuele gesprekken alleen nog op de afdelingen plaatsvinden. Verder geven de geestelijk verzorgers aan, dat de vraag naar contact met een geestelijk verzorger groter is dan het beschikbaar aantal uren.

Toegang zorg
en geestelijke
verzorging ★

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De toegang tot de zorg en geestelijke verzorging voldoet naar het oordeel van de Inspectie geheel respectievelijk grotendeels aan de daaraan te stellen eisen. De beschikbaarheid van humanistische geestelijke verzorging en in het verlengde daarvan de inbedding in het team van geestelijke verzorgers behoeft aandacht. Daar staat tegenover dat de (psycho)medische zorg c.q. de medische dienst op onderdelen als 'best practice' valt aan te merken, die tot navolging strekt. Dit betreft allereerst het kunnen beschikken over reguliere cellen met cameratoezicht. En verder het hebben van een meerjarenbeleidsplan voor de medische dienst dat mede gebaseerd is op een klanttevredenheidsonderzoek. Het gaan bieden van gezondheidsvoorlichting en –training is ook een veelbelovend initiatief.

Aanbevelingen aan DJI

- Evalueer de ervaringen met reguliere cellen met de mogelijkheid van cameratoezicht met het oog op toepassing in andere inrichtingen.

2.8 Disciplinaire maatregelen en straffen

Criterion

De handhaving van de orde en veiligheid in de p.i. is proportioneel en gebaseerd op vastgelegde uitgangspunten die in overeenstemming zijn met nationale en internationale regelgeving en algemeen aanvaarde normen.

Meer in het bijzonder is van toepassing dat voordat een sanctie of maatregel wordt opgelegd worden gedetineerden gehoord, de op te leggen sanctie of maatregel wordt op een begrijpelijke wijze aan de gedetineerde kenbaar gemaakt en sanctionering altijd plaatsvindt door een daartoe bevoegde functionaris.

Bevindingen

Het sanctiebeleid is vastgelegd in een bijlage bij de huisregels. Als een rapport wordt opgemaakt n.a.v. een incident, dan wordt het incident eerst besproken met de gedetineerde. Volgens de gedetineerden kan het incident soms worden uitgepraat of wordt de in het vooruitzicht gestelde sanctie afgezwakt. De directeur of plv. directeur legt de sanctie op. Buiten kantoor-tijd zijn zij hiervoor oproepbaar. In de regel is het afdelingshoofd daar bij. De afdelingshoofden geven ook leiding aan de plaatsingen in een afzonderingscel.

Het toepassen van sancties wordt niet afzonderlijk door de directie en commissie van toezicht (cvt) geëvalueerd. Daar bestaat bij de cvt ook geen behoefte aan. Wel komt het beleid ter sprake aan de hand van casuïstiek die maandelijks aan de orde is in het overleg tussen de directie en de cvt.

Disciplinaire
straffen en
maatregelen

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Op het criterium disciplinaire straffen en maatregelen voldoet de PI Almelo aan de verwachtingen van de Inspectie.

2.9 Klachtafhandeling en toezicht

Criterium

De beklagregeling, daarbij inbegrepen die met betrekking tot klachten over medische zorg, functioneert naar behoren. Gedetineerden zijn bekend met de mogelijkheden om in beklag te gaan tegen een hen opgelegde sanctie of maatregel. De beklagcommissie wordt onverwijld geïnformeerd over een ingediende klacht. De p.i. reageert per omgaande op verzoeken van de commissie van toezicht tot toelichting op een ingediend beklag. De beklagcommissie doet binnen vier weken na ontvangst uitspraak. En hoewel een wettelijke norm ontbreekt, vindt de Inspectie het voorts van belang dat bemiddeling tot het repertoire van de commissies van toezicht behoort. Voorts vindt de Inspectie het tot de maatschappelijke opdracht van commissies van toezicht behoren om zich actief op de hoogte te stellen van de gang van zaken in de inrichting en publiekelijk verantwoording af te leggen van haar werkzaamheden in de vorm van het wettelijk voorgeschreven jaarverslag.

Bevindingen

In de huisregels wordt uitvoerig beschreven hoe gedetineerden zich kunnen beklagen over een door of namens de directeur genomen beslissing en anderszins en hoe zij in contact kunnen komen met de commissie van toezicht en de maandcommissaris. Tevens wordt beschreven waarover en hoe in beroep gegaan kan worden. Ook het indienen van medische klachten wordt beschreven, zij het onder het kopje 'beroep'. Gedetineerden bleken bekend te zijn met de bestaande mogelijkheden om in beklag te gaan tegen een hen opgelegde sanctie of maatregel; de formulieren zitten in een bakje bij de teamkamer van de piw'ers. Geen van de gesproken gedetineerden had ervaring met beklag.

Het lukt de beklagcommissie naar eigen zeggen doorgaans niet om binnen vier weken na indiening van het beklag uitspraak te doen. Het lukt wel om elke maand, voorafgaand aan de reguliere vergadering van de commissie van toezicht, zitting te houden. De commissie ziet uiteenlopende redenen voor het niet halen van de termijn, zoals de gewenste aanwezigheid van een advocaat of wachten op informatie van de directie. De p.i. reageert overigens in de regel per omgaande op verzoeken van de commissie tot toelichting op een ingediend beklag: soms direct mondeling, soms schriftelijk en dan meestal binnen een paar dagen.

Door bemiddeling van de maandcommissaris worden veel klachten afgevangen. Wat resteert zijn twee tot tien klachten per maand (2011: totaal 65 klachten). De klachten die door bemiddeling zijn opgelost worden door de maandcommissaris gemeld in de commissievergadering. Uit de gedetineerdensurvey komt een gemiddeld nog net neutraal oordeel naar voren over de klachtafhandeling. Dit is gelijk aan het gemiddelde over de totale gedetineerdenpopulatie.

Afgezien van individuele dossiers, trof de Inspectie slechts een summier overzicht van lopende beklagzaken aan, weliswaar met het stadium van behandeling en bijbehorende data, maar zonder vermelding van de afloop(datum) en eventueel beroep. De p.i. verwijst naar de beklagcommissie voor deze registratie. Een overzicht van beklag en beroep is evenmin terug te vinden in het jaarverslag van de commissie, omdat zij deze niet maakt. Bij monde van de voorzitter gaf de commissie aan daar geen behoefte aan te hebben. De wettelijke plicht meende ze te kunnen negeren, omdat er geen sanctie op niet naleving is gesteld.

De commissie is zeer actief geweest in het zich oriënteren op de gang van zaken in de inrichting door eind 2011 een hele dag mee te lopen in de inrichting.

Beklag en

toezicht

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De p.i. en commissie van toezicht voldoen in een flink aantal opzichten aan de verwachting. Op dimensie uitvoering stelde de Inspectie vast dat bijvoorbeeld gedetineerden goed op de hoogte zijn van de mogelijkheid van beklag, dat nadrukkelijk bemiddeling wordt ingezet en dat de commissie van toezicht zich actief op de hoogte stelt van de gang van zaken in de inrichting. Daar staat tegenover dat, voor zover de Inspectie zich daar een beeld van heeft kunnen vormen, de doorlooptijden van beklagzaken te vaak (veel) te lang zijn. En: 'Justice delayed is justice denied'.

Op de dimensie beleid constateerde de Inspectie dat de mogelijkheden voor beklag en beroep uitvoerig beschreven staan in de huisregels, waarmee de p.i. geheel aan de verwachtingen heeft voldaan. Met de keus van de commissie om geen jaarverslag uit te brengen is de Inspectie het echter hartgrondig oneens. Het past een orgaan dat is ingesteld als waarborg voor naleving van de wet niet om zelf de wet niet na te leven. Dat er geen sanctie is gesteld op niet-naleving doet aan de normatieve opdracht van de regel niets af. Bovendien vereist, naar het oordeel van de Inspectie, het belichamen van het maatschappelijk toezicht op een inrichting ook enigerlei vorm van verantwoording.

Wat betreft de dimensie check op de uitvoering, is naar het idee van de Inspectie hoofdzakelijk sprake van een registratiesysteem van afzonderlijke beklagzaken. De Inspectie heeft geen goed overzicht en daarmee inzicht kunnen krijgen in het verloop van het totaal aan beklagzaken en eventueel daarop volgend beroep. Naar de mening van de Inspectie is dit niet alleen een verantwoordelijkheid van de commissie. Ook voor de p.i. is dit van belang.

Aanbevelingen aan de inrichting en de commissie van toezicht

- Pleeg een gerichte inspanning op het bekorten van de doorlooptijden van beklagzaken en het vergroten van het aandeel zaken dat binnen de wettelijke termijn van vier weken wordt afgedaan.
- Zet als p.i. en (secretariaat van de) commissie van toezicht gezamenlijk een beter overzicht biedend registratiesysteem van beklagzaken op, met inbegrip van een eventueel daarop volgend beroep. Bewaak hiermee gezamenlijk de doorlooptijden.
- Stel als commissie van toezicht, met deze registratie als basis, ieder jaar het wettelijk vereiste jaarverslag op en evalueer aan de hand daarvan, samen met de directie van de PI, jaarlijks het sanctiebeleid en de beklagprocedure.

2.10 Conclusie

Naar het oordeel van de Inspectie voldoet de PI Almelo voor wat betreft het aspect rechtspositie gedetineerden op vrijwel alle punten aan de criteria die de Inspectie hanteert. Op onderdelen ziet de Inspectie ruimte voor - vaak eenvoudig te realiseren - verbeteringen. Dit betreft het niet overal beschikbaar hebben van de meest actuele huisregels en het ontbreken van een wisselrooster voor op een meerpersoonscel (mpc) geplaatste gedetineerden.

Daar staat tegenover dat de PI Almelo voorbeelden biedt die tot navolging strekken, zoals het functioneren van de arbeid en de medische dienst en de twee gewone cellen met de mogelijkheid van cameratoezicht. Maar ook het regelmatig bieden van extra, niet in het dagprogramma voorziene, tijd buiten de cel ziet de Inspectie als een positief punt en een krachtig instrument ter bevordering van rust en een goede sfeer. Verder vond de Inspectie de inrichting opmerkelijk schoon.

Een belangrijk aandachtspunt naar het oordeel van de Inspectie bij het aspect rechtspositie gedetineerden betreft de doorlooptijden van beklagzaken en het ontbreken van jaarverslagen van de commissie van toezicht, waardoor een prikkel tot reflectie op de doorlooptijden ontbreekt. Verder laat de kwaliteit van de maaltijdvoorziening veel te wensen over, waarbij de inrichting overigens gebonden is aan een landelijk aanbesteed contract.

3

Omgang met gedetineerden

Dit hoofdstuk gaat aan de hand de drie criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de omgang met gedetineerden in de PI Almelo. Deze criteria zijn: screening, bejegening en rapportage en documentatie. Elke paragraaf opent met een samenvatting van de maatstaf die de Inspectie hanteert.

3.1 Screening

criterium

De p.i. screent de gedetineerden bij binnenkomst op zorgbehoeften, veiligheids- en beheersrisico's en de geschiktheid voor meerpersoonscelgebruik. Hiertoe wordt zoveel mogelijk vooraf informatie ingewonnen bij politie, OM en eventueel van inrichtingen waar de gedetineerde eerder heeft verbleven. Verder verwacht de Inspectie dat op de afdeling waar een gedetineerde bij binnenkomst wordt geplaatst in een gesprek met de gedetineerde wordt vastgesteld of er bijzondere omstandigheden zijn waarmee tijdens de detentie rekening moet worden gehouden. De Inspectie gaat na in hoeverre de vastgestelde procedure rond inkomsten, screening en selectie (ISS) in de p.i. toepassing vindt.

De Inspectie gaat verder na of de p.i. een procedure heeft ingesteld voor de tijdige screening op eventuele (on)geschiktheid voor plaatsing op een mpc. De beoordeling van de geschiktheid voor mpc-plaatsing moet in ieder geval gebaseerd zijn op een advies van de medische dienst en van het bureau sociale dienstverlening (BSD). De Inspectie gaat er van uit dat een p.i. eerst een periode van individuele observatie in acht neemt alvorens een gedetineerde mpc te plaatsen en dat gedetineerden zoveel mogelijk zelf kunnen aangeven met wie zij de cel willen delen. Verder acht de Inspectie het niet gewenst dat rokers en niet-rokers samen worden geplaatst. Tenslotte vindt de Inspectie het van belang dat er in de p.i. een roulatiesysteem is m.b.t. het mpc-gebruik zodat de duur van de onvrijwillige samenplaatsing voor zoveel mogelijk gedetineerden gelijk is.

Tenslotte verwacht de Inspectie dat iedere gesloten inrichting van het gevangeniswezen beschikt over een extra zorgvoorziening waar gedetineerden met psychische problemen geplaatst kunnen worden.

Bevindingen

Bij nieuw in te sluiten gedetineerden informeert de BVA in de regel voorafgaand aan de insluiting naar de achtergrond van een nieuw in te sluiten gedetineerden, maar dit levert niet altijd een compleet verhaal op. Nieuw in te sluiten gedetineerden worden in eerste instantie op de

inkomstenafdeling geplaatst. Meteen bij binnenkomst of de daarop volgende dag vindt hier een inkomstengesprek plaats. De eerste intake-gesprekken worden gedaan door een piw'er en de MD. De screening door de medewerker maatschappelijke dienstverlening (mmd) volgt op de 2e of hooguit de 3e dag. Zo mogelijk wordt dit gecombineerd met de intake door de BVA. Binnen de voorgeschreven tien dagen is een ISS-rapportage en aanzet voor het D&R-plan beschikbaar ter bespreking in het MDO, doorgaans sneller. De eerste bespreking in het MDO vindt in de regel al na een week plaats.

Alle gedetineerden worden in beginsel de eerste weken nadat zij zijn doorgeplaatst van de inkomstenafdeling naar een reguliere afdeling op een meerpersoonscel geplaatst. Het MDO beslist na advies van de psycholoog of er contra-indicaties zijn voor mpc-plaatsing. Op de inkomstenafdeling worden gedetineerden zo goed mogelijk gematched voor samenplaatsing. Hierbij wordt gelet op etnische en religieuze achtergrond, taal, leeftijd, wel/niet roken en een eventuele voorkeur van gedetineerde zelf. Dit laatste weegt mee, maar is niet allesbepalend.

Volgens de gedetineerden werkt de screening en matching op de inkomstenafdeling doorgaans goed. Mpc geldt in principe tot er een mogelijkheid is om doorgeplaatst te worden naar een eenpersoonscel. Dit kan soms al na een paar weken. Op verzoek kan een mpc-plaatsing langer duren. Soms is er een slechte match; vooral bij lange periodes achter de deur kan dit problemen geven. Het komt zelfs een enkele keer voor, dat gedetineerden de voorkeur geven aan plaatsing op een afzonderingscel tot er een eenpersoonscel beschikbaar komt.

De inrichting beschikt op afdeling A over een extra zorgvoorziening (EZV) van twaalf plaatsen, gecombineerd met veertien luwteplekken.

Screening

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De screening direct na binnenkomst vindt volgens de Inspectie geheel volgens de daaraan te stellen eisen plaats. Hierbij wordt voortvarend te werk gegaan. Naar het oordeel van de Inspectie draagt het werken met een aparte inkomstenafdeling hieraan bij. Er is gelegenheid voor een goede beoordeling op contra-indicaties voor mpc-plaatsing en matching van samen te plaatsen gedetineerden. Doordat mpc-plaatsing steeds gedurende de eerste weken op de verblijfsafdeling plaatsvindt, wordt de last van de mpc-plaatsing zo gelijk mogelijk verdeeld. De inrichting beschikt over een goed gesitueerde EZV.

3.2 Bejegening

Criterion

Het personeel van de p.i. bejegt de gedetineerden respectvol en humaan en motiveert hen zich voor te bereiden op een aanvaardbaar maatschappelijk bestaan. Dit komt om te beginnen tot uiting in de wijze waarop het (executieve) inrichtingspersoneel omgaat met gedetineerden en dat gedetineerden niet worden gediscrimineerd. Medewerkers reageren binnen redelijke termijn op een celoproep. De omgang met gedetineerden is verder actief; piw'ers mengen zich daadwerkelijk onder gedetineerden.

Motiverende bejegening behoort tot hun handelingsrepertoire. Voor gedetineerden is het verder van belang dat de medewerkers voor hen toegankelijk zijn en alert reageren op (niet altijd expliciete) signalen en verzoeken.

Het inrichtingsmanagement ziet erop toe, dat er zich geen ongewenste verschillen in bejegeningcultuur voordoen. Het management overlegt regelmatig met (een vertegenwoordiging van) de gedetineerden over de gang van zaken in de inrichting.

Bevindingen

De omgang tussen piw'ers en gedetineerden valt als gemoedelijk en respectvol te kwalificeren. Gedetineerden geven aan dat de medewerkers respectvol met hen omgaan, zeker als je zelf ook een beetje normaal doet. Ze voelen zich persoonlijk gekend en hebben niet het gevoel dat zij een nummer zijn. Op celoproepen wordt direct gereageerd. Als de situatie erom vraagt kunnen piw'ers iemand ook strak houden. Uiteindelijk bepaalt het gedrag van de gedetineerde de bejegening.

Gedetineerden worden door piw'ers doorgaans actief benaderd. Ook hebben gedetineerden regelmatig contact met de afdelingshoofden en de directie. Piw'ers doen soms mee met tafeltennis of biljart of maken een praatje. Ze besteden ook aandacht aan gedetineerden als ze zien dat iemand problemen heeft, bijvoorbeeld een moeilijk verlopen telefoongesprek.

De kernwaarden met betrekking tot de omgang met gedetineerden zijn vastgelegd in de handleiding mentoraat en zijn bekend onder de piw'ers. Het mentoraat maakt deel uit van de taken van de senior en medior piw'er. Tot de bijbehorende vaardigheden behoort het toepassen van motiverende gespreksvoering. Iedere gedetineerde heeft een mentor en een vervanger. Die biedt uitleg en begeleiding. Mentoren worden willekeurig gekoppeld, maar gedetineerden kunnen ook naar een andere piw'er als zij het makkelijker vinden met hem bepaalde zaken te bespreken.

Volgens zowel gedetineerden als personeel is er geen sprake van discriminatie. Etnische problemen spelen binnen minder dan buiten. Door te zorgen voor een goede verdeling over de afdelingen wordt negatieve groepsvorming tegengegaan. Zedendelinquenten lopen een groter risico. Hen wordt geadviseerd niet te uitgesproken te zijn over hun delictachtergrond. Zo nodig vindt plaatsing op de luwteafdeling plaats, maar dit is zeker niet standaard het geval.

De wijze van bejegening van gedetineerden op de onderscheiden afdelingen is door de afdelingshoofden bewust geharmoniseerd. Pw'ers springen soms bij op andere afdelingen; gedetineerden merken dan geen verschil met de vaste pw'ers.

De afdelingshoofden hebben hun werkkamer op de afdeling en houden op die manier voeling met wat er op de afdelingen gebeurt en geven waar nodig feedback.

Een afdelingshoofd voert overleg met de gedetineerdencommissie (gedeco) bestaande uit vertegenwoordigers van alle afdelingen. Leden van de gedeco geven aan zich serieus genomen te voelen. Sommige zaken duren lang, maar er wordt door de leiding van de p.i. serieus geprobeerd om aan reële wensen tegemoet te komen.

Bejegening

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De inspectie heeft een positieve indruk overgehouden aan de omgang van het (executieve) personeel met gedetineerden. De bejegening is zowel respectvol, als actief en motiverende gespreksvoering maakt hier deel van uit. Het ontbreken van merkbare verschillen wijst op een goede verankering in het beleid en een goede borging. De ruime aanwezigheid van de afdelingshoofden op de leefafdelingen ziet de inspectie als een positief punt.

3.3 Rapportage en documentatie

Criterium

Bijzonderheden met betrekking tot gedetineerden worden in de p.i. consciëntieus gerapporteerd, geregistreerd en multidisciplinair uitgewisseld. Vanuit de maatschappelijke opdracht gedetineerden te helpen zichzelf voor te bereiden op een maatschappelijk aanvaardbaar bestaan, krijgt de persoonsgerichte benadering van gedetineerden steeds meer accent. Het is om die reden van belang dat de relevante gegevens van gedetineerden kort na binnenkomst worden vastgelegd in het detentie- en reïntegratieplan

(D&R-plan) en deze ter uitwisseling en vaststelling aan te bieden aan het multidisciplinaire overleg (MDO). Het D&R-plan is een levend document dat gedurende het verblijf in de p.i. moet kunnen worden aangepast. Het MDO heeft daarbij een belangrijke monitorfunctie.

Bevindingen

De PI Almelo voldoet ruimschoots aan de norm dat 80 procent van de gedetineerden binnen tien (werk)-dagen na binnenkomst over een (concept) D&R-plan beschikt. De inrichting was een van de pilot-inrichtingen bij de invoering van het D&R-plan en heeft van het hoofdkantoor DJI een pluim gekregen voor de wijze waarop D&R-plannen tot stand komen. De kracht ligt volgens eigen zeggen in de rechtstreekse communicatie tussen MDO-leden en mentor. Ook de mmd vult het D&R-plan aan. Alle gedetineerden worden om de zes weken besproken in het MDO. Alle deelnemers hadden een actieve inbreng en maakten een goed geïnformeerde indruk. Dit gold in het bijzonder voor het afdelingshoofd en de afdeling gedetineerenzaken. Via een beamer werd de in TULP beschikbare informatie gedeeld.

De procesbeschrijving D&R-plan is aangereikt vanuit de projectgroep OBP (optimalisering bedrijfsvoering p.i.'s). Het D&R-plan komt en gaat mee bij een overplaatsing. Dan blijken er nog steeds aanzienlijk kwaliteitsverschillen tussen inrichtingen te bestaan. De afdelingshoofden controleren systematisch of rapportages voor gedetineerenzaken of het MDO tijdig worden opgeleverd door de piw'er/mentor. Zij worden daarin ondersteund door een daarvoor aangestelde medewerker. Dit is voortgekomen uit het evalueren van het rapportage- en documentatieproces. Verschillende MDO-leden geven aan tevreden te zijn over de bijdrage van de piw'ers aan het D&R-plan.

Door het BSD worden kritieke data bijgehouden in een zelf ontwikkeld Excel-bestand, dat geheel buiten TULP om functioneert. Het fungeert tevens als een gemeenschappelijk logboek. De lijnen tussen de verschillende disciplines van gedetineerenzaken (BVA, BSD, MMD) zijn kort, omdat ze werkplekken dicht bij elkaar hebben. Ook hebben ze maandelijks een gezamenlijk teamoverleg.

Rapportage en documentatie

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Voor wat betreft het functioneren van het onderdeel rapportage en documentatie kan de inspectie zich alleen maar aansluiten bij de pluim die de inrichting eerder gekregen heeft. Het overgebleven zorgpunt betreft de gevoelde noodzaak voor het bijhouden van kritieke data in een Excel-bestand. Hoe functioneel dit systeem ook is, 'workarounds' als deze zijn tegelijkertijd een symptoom van het tekortschieten van het hoofdsysteem.

Ook al valt dit de PI Almelo niet aan te rekenen, voor de Inspectie is dit wel reden voor een iets lagere score op het onderdeel beleid.

Aanbeveling aan DJI

- Neem de noodzaak weg van workarounds bij TULP door een kwalitatief beter functionerend systeem, dat bovendien beter aansluit bij de huidige en wenselijke werkwijze van de afdeling gedetineerenzaken.

3.4 Conclusie

Op het aspect 'Omgang met gedetineerden' komt de Inspectie in alle opzichten tot een positief oordeel over het functioneren van PI Almelo. Dit betreft zowel de dagelijkse omgang, als de screening en vertaling daarvan in detentie en reïntegratieplannen, alsook de ondersteunende administratieve processen. De werking van landelijke geautomatiseerde systemen als TULP verdient dringend aandacht van het hoofdkantoor DJI. Dit systeem is zodanig verouderd, dat het de huidige processen op het terrein van detentieplanning en reïntegratie onvoldoende ondersteunt.

4

Interne veiligheid

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het gesteld is met de interne veiligheid in de PI Almelo. Deze criteria zijn: preventie en beheersing van incidenten, agressiebeheersing en drugsontmoediging.

4.1 Preventie en beheersing van incidenten

criterium

De p.i. moet goed ingericht zijn op het voorkomen van calamiteiten en goed voorbereid op de beheersing ervan. Zo moet een p.i. beschikken over een calamiteitenplan (incl. evacuatieplan), daadwerkelijk toegepaste oefenscenario's met externe hulpverleningsdiensten en een gekwalificeerde BHV-organisatie¹⁰ van voldoende omvang. Vluchtroutes zijn gemarkeerd en vrij van obstakels en gedetineerden zijn geïnformeerd over wat te doen bij een ontruiming en zijn geregeld betrokken bij oefeningen. De p.i. beschikt over een actuele RI&E (Risico-inventarisatie en –evaluatie); de daarin opgenomen verbeterpunten zijn binnen een redelijke termijn daadwerkelijk en effectief aangepakt.

Bevindingen

De p.i. beschikt over actueel calamiteitenplan en werkinstructies met betrekking tot de beheersing van calamiteiten die aansluiten bij de formats van DJI. Opvallend is dat in vrijwel iedere werkruimte bij de deur een klapper hangt met: 'Wat te doen bij...'. De instructies in de werkruimten zijn in 2005 al aangegeven als een goed voorbeeld. Soms moet de informatie hierin wat geüpdate worden.

De p.i. beschikt over een oefenjaarplan calamiteiten dat conform de planning wordt uitgevoerd. Er vindt twee maal per maand een oefening plaats. Zes maal per jaar is dit met externe c.q. ketenpartners. Zowel personeel, als gedetineerden typeren de directie als heel precies hierin. Vorig jaar zijn er drie grotere oefeningen gehouden. Verschillende politie- en brandweerkorpsen hebben hieraan een keer meegedaan. Op uitnodiging van de p.i. zijn de medewerkers van de alarmcentrale op bezoek geweest en ook een deel van de vrijwillige brandweer. Bij sommige oefeningen, zoals het oefenen van een ontruiming, zijn ook gedetineerden betrokken. Gedetineerden gaven aan te weten hoe ze snel de nooduitgangen kunnen bereiken. Jaarlijks is er een gijzelingsoefening.

¹⁰ BHV staat voor bedrijfshulpverlening

Er is een BHV-organisatie operationeel. Op basis van een brandveiligheidsanalyse is de benodigde bezetting berekend. In het kader van het themaonderzoek naar brandveiligheid¹¹ is de feitelijke bezetting geverifieerd. Overal zijn de vluchtroutes gemarkeerd met groene bordjes en obstakelvrij. Op de arbeid staan de voorraden in de daarvoor bestemde, gemarkeerde vakken. Er is zeer recent een RI&E afgerond. Hieraan is een plan van aanpak gekoppeld met strikte termijnen. Elke twee maanden vindt er ARBO-overleg plaats met de directie.

De leiding van de beveiliging is volgens eigen zeggen op de hoogte van alle incidenten, ook als deze op de afdeling worden afgedaan. Van de zijde van de piw'ers wordt beaamd dat veiligheidsrisico's doorgaans snel gemeld worden. Zo nodig vindt er aanpassing van het dagprogramma plaats.

Preventie en
beheersing van
incidenten

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Naar het oordeel van de Inspectie voldoet de PI Almelo op alle fronten aan de te stellen eisen op het gebied van preventie en beheersing van incidenten. RI&E's, Brandveiligheids- en BHV-scans zijn beschikbaar en voorzien van plannen van aanpak. Hier zit goede monitoring op.

4.2 Agressiebeheersing

criterium

De p.i. voert een actief beleid om geweld, bedreiging en intimidatie te voorkomen en te beheersen. De p.i. beschikt over een operationeel IBT (intern bijstandsteam), dat snel (< 30 min.) inzetbaar is. Relevante medewerkers van de p.i. zijn vaardig in praktisch penitentiair optreden; deze vaardigheid wordt geregeld onderhouden en getoetst. Er is sprake van proportioneel gebruik van geweld(smiddelen). Alle detentieondersteunende medewerkers nemen regelmatig deel aan fysieke vaardigheidstrainingen.

Locaties met een verhoogd risico op agressie en geweld worden in voldoende mate gecoverd door personeels- of cameratoezicht. Zowel medewerkers als gedetineerden geven aan de p.i. te beschouwen als een veilige omgeving om te werken c.q. te verblijven.

¹¹ (BRAND)VEILIGHEID BIJ JUSTITIËLE INRICHTINGEN - Een onderzoek door vier Rijksinspecties naar brandveiligheid en legionellabestrijding – VROM Inspectie et alia – mei 2007.

Bevindingen

Bewaarders en piw'ers krijgen wekelijks personeelssport, waarvoor zij worden vrijgeroosterd. Een deel van de tijd wordt gebruikt voor het onderhouden van vaardigheden in het toepassen van geweldsmiddelen, zoals het aandoen van handboeien; dit in het kader van PPO (praktisch penitentiair optreden). Deze vaardigheden worden ook getest, naast de fysieke vaardigheidstest (fvt). De instructeurs lichamelijke opvoeding (ilo'ers) nemen deze test jaarlijks af, tenzij betrokkene hiervoor ontheffing heeft gekregen van de bedrijfsarts. De ilo'ers houden hiervan een registratie bij en de leiding van de inrichting ziet hier op toe.

In principe kunnen bij alle personeelsleden, en niet alleen bewaarders en piw'ers, fysieke vaardigheidstoetsen (fvt) afgenomen worden. Hiervoor worden aan de overige personeelsleden geen aparte trainingen aangeboden. Wel kunnen zij sinds kort deelnemen aan de personeelssport, al worden zij hiervoor niet uitgeroosterd. Van betrokkenen begreep de Inspectie dat het afnemen van fvt-toetsen bij niet-executieven slechts incidenteel voorkomt.

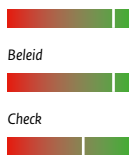
Het gebruik van geweld(smiddelen) gebeurt in de regel door het IBT. De inrichting beschikt over 28 IBT-ers, die extern zijn opgeleid en elke maand een trainingsdag hebben, naast de personeelssport. Het IBT is getraind op minimaal gebruik van geweld. Zowel bij niet direct betrokken personeel als bij gedetineerden bestaat de indruk dat het gebruik van geweld beheerst en proportioneel gebeurt. Gedetineerden zijn daar overigens geen getuige van, want voorafgaande aan de inzet van het IBT worden ze ingesloten. Van dit soort incidenten (rapport e.d.) vindt wel registratie plaats, maar zonder dat gesproken kan worden van systematisch monitoren.

Het afgelopen jaar is eenmaal gebruik gemaakt van het veiligheidsbed. In de ogen van de medische dienst zou dwangmedicatie in dit geval humaner zijn geweest, maar dat mag alleen worden toegepast in een PPC niveau 3.

De laatste plek waar groepen gedetineerden samenkomen die niet is voorzien van cameratoezicht, is de zogeheten SKW-gang, met de bibliotheek, de winkel en de ruimtes voor onderwijs. Over de noodzaak van cameratoezicht hier lopen de meningen uiteen. Wat deze noodzaak relatieveert is, dat er altijd een beveiliging aanwezig is als hier gedetineerden samenkomen en dat een deel van de activiteiten die hier plaatsvonden, verplaatst is naar de leefafdelingen.

Gedetineerden geven aan zich veilig te voelen in de inrichting. Ook in het interview met piw'ers wordt de p.i. unaniem als een veilige omgeving om te werken bestempeld.

Agressie-
beheersing
Uitvoering
Beleid
Check

Oordeel

De Inspectie is in vrijwel opzichten positief over hoe agressiebeheersing vorm gegeven wordt in PI Almelo. Dit betreft zowel de opzet en inzet, als de uitvoering, alsook het uiteindelijke resultaat: gedetineerden en personeel geven aan zich veilig te voelen. En dit geldt zeker ook voor de alom gehoorde mening, dat de toepassing van geweldsmiddelen zeer beheerst gebeurt. Ruimte voor verbetering ziet de Inspectie vooral in de deelname van niet-executieve detentieondersteunende medewerkers aan de fysieke vaardigheidstrainingen.

Aanbeveling aan de inrichting

- Stimuleer deelname van alle, ook niet executieve, detentieondersteunende medewerkers aan de fysieke vaardigheidstrainingen.

4.3 Drugsontmoediging

criterium

De p.i. bestrijdt actief de invoer, handel en het gebruik van drugs. Executieve medewerkers zijn bekend met het beleid en de instructies op het terrein van drugsontmoediging en passen dit ook toe. Wekelijks wordt van een substantieel deel van de gedetineerden een urinecontrole afgenomen; bij een positieve uitslag volgt een sanctie overeenkomstig het vastgestelde sanctiebeleid. Bij het aantreffen van een substantiële hoeveelheid drugs doet de p.i. daarvan aangifte conform de richtlijnen van het OM. Van de afgenomen urinecontroles en het resultaat daarvan houdt de p.i. registratie bij.

Het gevoerde drugsontmoedigingsbeleid is vastgelegd en voor gedetineerden toegankelijk; bijv. door de weergave daarvan in de huisregels. Bezoekers van gedetineerden worden actief geïnformeerd over de maatregelen van de p.i. om de invoer van drugs tegen te gaan en over de gevolgen als drugs worden aangetroffen.

Bevindingen

Er zijn duidelijke richtlijnen ten aanzien van drugsontmoediging en -controles. Bij binnenkomst vindt er direct een urinecontrole plaats. Bij binnenkomst vanuit het politiebureau is dit bij wijze van nulmeting; wanneer iemand positief blijkt bij binnenkomst vanuit een andere inrichting, dan wordt gelijk rapport opgemaakt. Vervolgens vinden urinecontroles plaats volgens schema en op indicatie (gedrag, informatie andere gedetineerden). De uitslagen van de urinecontroles worden geregistreerd in TULP en er vindt een check plaats in het MDO. Bij een

vondst van harddrugs of van vijf gram of meer aan softdrugs doet de p.i. aangifte. Grotere hoeveelheden worden overgedragen aan het Team DruWa (Drugs en Wapens) van de politie. Piw'ers melden, dat volgens sommige gedetineerden de strenge regels ten aanzien van cannabis hen richting harddrugs drijft, omdat deze minder lang traceerbaar zijn. De piw'ers staan echter achter de strenge norm voor softdrugs vanwege de onrust die ook deze drugs in de inrichting geven.

In de huisregels wordt het drugsontmoedigingsbeleid uitgebreid beschreven, zoals het beleid t.a.v. urinecontroles, het sanctiebeleid en de samenhang met het verlofbeleid en selectiebeleid. In een aparte bijlage staat een precies overzicht van de op te leggen sancties. Gedetineerden bleken op de hoogte te zijn van de oplopende sancties bij drugsgebruik en dat bij gebruik van harddrugs altijd plaatsing in afzondering volgt. Bezoekers worden expliciet geïnformeerd over het beleid van de p.i. om de invoer van drugs tegen te gaan. Periodiek zet de p.i. een drugshond in voor het controleren van bezoekers.

De effectiviteit van het gevoerde drugsontmoedigingsbeleid wordt regelmatig geëvalueerd. Dit heeft ondermeer geleid tot aanscherping van de controle na bezoek. Daarnaast wordt met gedetineerden het gesprek aangegaan over de consequenties van drugsgebruik. Geen drugs gebruiken is bijvoorbeeld een voorwaarde voor de functie van reiniger.

Drugs-
ontmoediging

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Naar het oordeel van de Inspectie voldoet het toegepaste drugsontmoedigingsbeleid geheel aan de daaraan te stellen eisen.

4.4 Conclusie

Op het aspect 'Interne veiligheid' komt de Inspectie in vrijwel alle opzichten zonder voorbehoud tot een positief oordeel. Dit betreft zowel de preventie en beheersing van incidenten, als de agressiebeheersing, alsook het drugsontmoedigingsbeleid. De uitvoeringspraktijk laat zich typeren als: gemoedelijk en beheerst, maar niettemin consequent en nauwgezet. In de op zichzelf te waarderen gemoedelijkheid sluimert wel het gevaar van verlies aan penitentiaire scherpste en het elkaar onvoldoende hierop aanspreken. De directie betoonde zich hiervan bewust.

5 Maatschappijbeveiliging

Dit hoofdstuk gaat aan de hand van een drietal criteria uit het toetsingskader in op de vraag hoe het in de PI Almelo staat met de maatschappijbeveiliging. Deze criteria zijn: beveiligingsvoorzieningen en toezicht, toekenning verlof en voorwaardelijke invrijheidstelling.

5.1 Beveiligingsvoorzieningen en toezicht

Criterion

De bouwkundige, technische en overige systemen en procedures om ontvluchtingen uit de p.i. tegen te gaan voldoen aan de geldende eisen en er is voldoende toezicht op situaties met een verhoogd veiligheidsrisico. Sinds 2006 worden alle gesloten p.i.'s met regelmaat aan een beveiligingsaudit (zogenoeten ESA's oftewel externe security audits) onderworpen. De Inspectie maakt bij haar doorlichtingen gebruik van het resultaat van deze audits. De Inspectie toetst of op basis deze rapportages in de p.i. een plan van aanpak beschikbaar is dat duidelijk maakt hoe en wanneer de gesignaleerde tekortkomingen binnen de p.i. zijn of worden aangepakt. Verder let de inspectie op zaken als de toepassing van biometrie, de controles op invoer van contrabande en de uitvoering van celinspecties.

Bevindingen

Op 14 juli 2011 heeft een externe beoordeling vanuit DJI plaatsgevonden van de voortgang in de implementatie van de aanbevelingen uit de security audit. Daarin wordt geconcludeerd, dat de inrichting de aanbevelingen voortvarend uitvoert.

De beveiligers rouleren over alle posten. De piw'ers zijn verbonden aan een bepaalde afdeling en rouleren niet; wel vallen ze in op andere afdelingen. Op de arbeidsruimtes en -gangen is geen cameratoezicht, behalve bij de toegangsdeur. De vraag is, of dit nodig is, gelet op de aanwezigheid van zowel arbeidsmedewerkers, als een beveiligers. Verder is er een detectiepoort waarmee gedetineerden aan het begin en na afloop van de arbeid gecontroleerd worden.

De bezoekszaal is ingericht met een zogeheten slang als bezoektafel. In principe zijn er twee statische posten aan weerszijden. Soms wordt een daarvan even verlaten om laat bezoek te begeleiden. Verder is er camera-toezicht met vier camera's. Er bestaat geen mogelijkheid om hiermee tijdens de observatie in te zoomen. De werking van de biometrie-apparatuur bij het

bezoek laat te wensen over. Om het oponthoud binnen de perken te houden vindt alleen steekproefgewijs en op indicatie controle plaats.¹²

De invoer van goederen verloopt doorgaans soepel. Toegestane goederen die in het weekeinde door bezoek worden meegebracht ontvangen de gedetineerden - volgens hun zeggen - meestal al op dinsdag.

Voorafgaand aan het luchten wordt de luchtplaats gecontroleerd. In afwijking van de richtlijn van penitentiaire scherpste die, tijdens het luchten twee diagonaal opgestelde toezichthouders vereist, heeft de directie ingestemd met toezicht vanuit één overzichts punt buiten zodat de toezichthouders dan bij elkaar kunnen staan. Vanuit dit punt bestaat wel overzicht over de gehele luchtplaats.

Elke dag worden er een paar cellen geïnspecteerd door een p.w.'er en twee beveiligers, volgens een vooraf opgesteld schema en soms ook op indicatie. De betreffende gedetineerden worden achteraf mondeling of schriftelijk geïnformeerd. Gedetineerden bevestigen dit en melden verder dat er tijdens de celinspecties fatsoenlijk met hun spullen wordt omgegaan. De inrichting beschikt over een 'Mobifinder' om mobiele telefoons te traceren. Er bestaat echter twijfel over de effectiviteit, want het heeft nog niet tot het vinden van een mobiele telefoon geleid. Celinspecties en verklekkende gedetineerden leveren de meeste contrabande op.

Bij ziekenhuisbezoek wordt het tijdstip ervan niet vooraf gemeld. Bij een bezoek aan het ziekenhuis wordt er altijd gefouilleerd en gevisiteerd. Na relatiebezoek wordt in de regel alleen gefouilleerd. Visitatie vindt alleen op indicatie plaats.

Volgens de beveiliging krijgt penitentiaire scherpste voldoende aandacht. Het aanspreken van medewerkers hierop wordt aan de eigen leidinggeven- de overgelaten. De afdelingshoofden controleren ook of de kritische processen zoals luchten, bezoek, fouilleren, visiteren worden uitgevoerd zoals het beleid penitentiaire scherpste dat beoogt. Dit wordt geregistreerd in periodiek inspectieplan (PIP). Naast dat iedereen er persoonlijk op let, worden de piepers elke drie maanden intern getest. De portofoons worden periodiek extern gecontroleerd.

¹² Dit onderwerp wordt meegenomen in het lopende thematische onderzoek naar bezoek in penitentiaire inrichtingen.

Beveiligings-
voorzieningen
en toezicht

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De Inspectie kan zich vinden in het positieve oordeel van de externe beoordeling van de implementatie van de aanbevelingen uit de security audit. Alleen de toepassing van biometrie bij bezoek is selectiever geworden dan daarin staat aangegeven en de norm is; al acht de Inspectie de gemaakte afweging te billijken. Dit laat onverlet, dat landelijk gestreefd moet worden naar een zodanig storingsvrije biometrie, dat het systematisch toepassen bij het bezoek doenlijk is. Het cameratoezicht bij het bezoek zou gebaat zijn met een inzoomfunctie; dit stimuleert bovendien het actief observeren.

Aanbeveling aan de inrichting

- Voorzie de camera's in de bezoekszaal van een inzoomfunctie.

5.2 Toekenning verlof

criterium

Bij het toekennen van vrijheden aan gedetineerden weegt de p.i. maatschappelijke risico's mee. Voor gedetineerden die daarvoor in aanmerking komen neemt de afdeling gedetineerdenzaken het initiatief om een verlofschema op te stellen. De voorbereiding op besluitvorming rond verlof en detentiefasering komt tot stand door een zorgvuldige afweging van relevante belangen door het multidisciplinaire overleg (MDO). Bij de besluitvorming rond de toekenning van verlof wordt zoveel mogelijk ook de opinie betrokken van externe instanties en relaties, waaronder in elk geval de reclassering. Een directielid is daadwerkelijk betrokken bij de afweging tot toekenning van verlof en de autorisatie van het verlofbesluit.

Bevindingen

Het komt in PI Almelo, vanwege haar bestemming als huis van bewaring, maar zelden voor dat een gedetineerde in aanmerking komt voor verlof op basis van de Algemene Verlofregeling Gedetineerden (AVG). De medewerkers van de afdeling gedetineerdenzaken bekijken de mogelijkheden voor verlof, maar vaak zitten de gedetineerden zelf al op het vinkentouw. Gedetineerden zijn van mening, dat zij duidelijk uitleg hebben gekregen over de verlofmogelijkheden. Een aanvraag voor AVG wordt eerst getoetst door gedetineerdenzaken. Als er sprake is van een executie-indicator, vindt er afstemming met het OM plaats. Alle verlofaanvragen worden vervolgens besproken in het MDO. De externe adviezen over verlof worden in het MDO ingebracht door de mmd die veelvuldig contacten heeft met personen en instanties buiten de inrichting. Nadat het MDO zich over de aanvraag heeft uitgesproken, komt deze in de vrijhedencommissie, waar de directie een doorslaggevende stem heeft. Er hebben zich bij AVG-verloven geen incidenten voorgedaan.

Bij incidenteel verlof is er vaak geen tijd voor een uitvoerige procedure. Bij preventief gehechte gedetineerden vindt er wel altijd afstemming met het OM plaats. Ziekenhuisbezoek, maar ook intakegesprekken bij vervolgvorzieningen (bijv. GGZ) vinden plaats in de vorm van begeleid verlof.

Toekenning

verloven

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Naar het oordeel van de Inspectie voldoet het toekennen van verloven aan de daaraan te stellen eisen.

5.3 Voorwaardelijke invrijheidstelling

Criterium

De p.i. voert de geldende wet- en regelgeving en de daaruit voortvloeiende procedures rond de toekenning van voorwaardelijke invrijheidstelling (v.i.) op een correcte wijze uit. Medewerkers gedetineerdenzaken zijn op de hoogte van de vigerende v.i.-regelgeving en bekend met de daarbij behorende taken. De p.i. signaleert tijdig de v.i.-datum en onderneemt de daarbij behorende actie. Adviezen over de toekenning van v.i. komen multidisciplinair tot stand en worden, via Bureau Selectiefunctionarissen, tijdig aan het OM verstrekt. In een voor gedetineerden toegankelijke bron, bijvoorbeeld de huisregels, is informatie opgenomen over de gang van zaken rond v.i. en de invloed die gedrag in de p.i. op de toekenning van v.i. kan hebben.

Bevindingen

In de PI Almelo, locatie De Karelskamp komt v.i. zelden voor, eveneens vanwege de bestemming als hvb. Dit in tegenstelling tot de ZBBI, die door dezelfde afdeling gedetineerdenzaken bediend wordt. De bijdrage van de p.i. wordt dan verzorgd door een medewerker gedetineerdenzaken en de trajectbegeleider.

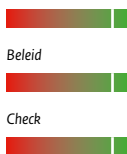
De medewerkers gedetineerdenzaken houden alle gegevens voor proces- en termijnbewaking bij in een gedeeld Excel-bestand. In het kader van wet VPS¹³ houden zij ook bij of er sprake is van een spreekrechtwaardig delict en of er een slachtoffer is waarmee rekening moet worden gehouden. Voor dit alles is geen ondersteunend systeem; het is allemaal handwerk. Dat geldt ook voor de controle van de termijnberekeningen in TULP, omdat deze niet altijd correct zijn. Al met al kennen de administratieve systemen veel 'workarounds'.

¹³ De wet Versterking positie slachtoffers in het strafproces regelt dat een bepaalde groep slachtoffers er recht op heeft geïnformeerd te worden over de invrijheidstelling van een veroordeelde.

De adviezen hebben minder vaak betrekking op de toekenning van v.i., dan over de daarbij te stellen voorwaarden. Hoewel beiden apart adviseren wordt het advies wel afgestemd met de reclassering. Over het algemeen lukt het om op tijd te reageren op de verzoeken om advies van de selectie-functionarissen.

In de huisregels is summiere informatie opgenomen over v.i., toegespitst op de mogelijkheid tot en gronden voor uitstel of het achterwege laten van v.i. Gedetineerden bleken wel bekend met de v.i.-regeling en dat straf-rapporten een contra-indicatie kunnen opleveren.

Voorwaardelijke
invrijheidstelling
Uitvoering
Beleid
Check

Oordeel

Voorwaardelijke invrijheidstelling is iets dat voor de onderzochte locatie zelden speelt. Desondanks voldeed, naar het oordeel van de Inspectie, de wijze waarop de p.i. haar bijdrage levert aan de v.i.-regeling, volledig. Dat de betreffende medewerkers ook verantwoordelijk zijn voor de ondersteuning van de ZBBI in deze, draagt daar ongetwijfeld aan bij.

Dat de ondersteunende geautomatiseerde systemen ontbreken (VPS) of onvoldoende betrouwbaar werken (TULP) doet een zwaar beroep op de deskundigheid, precisie en creativiteit in het bedenken van ‘workarounds’ bij de betreffende medewerkers.

Aanbeveling

Zie aanbeveling bij paragraaf 3.3 Rapportage en documentatie.

5.4 Conclusie

Op het aspect ‘Maatschappijbeveiliging’ komt de Inspectie in praktisch alle opzichten tot een positief oordeel over de PI Almelo. Dit betreft zowel de beveiligingsvoorzieningen en -toezicht, als de verlofverlening alsook de bijdrage aan de v.i.-regeling. Op het terrein van ondersteunende geautomatiseerde systemen ziet de Inspectie de noodzaak van verbetering. Dit is iets dat DJI landelijk moet aanpakken.

6

Maatschappelijke reïntegratie

Dit hoofdstuk gaat nader in op de vraag hoe het in de PI Almelo toegaat bij het ondersteunen en bevorderen van de maatschappelijke reïntegratie van gedetineerden. Hiervoor hanteert de Inspectie een tweetal criteria: voorbereiding nazorg en reïntegratietrajecten.

6.1 Voorbereiding nazorg

criterium

De p.i. beschikt over werkende systemen en procedures om voor gedetineerden de aansluiting op maatschappelijke vervolgvorzieningen te bewerkstelligen. Meer concreet betekent dit, dat gedetineerden via DPAN¹⁴ worden aangemeld bij hun gemeente van herkomst en dat er sprake is van screening door een inrichtingsfunctionaris op deelgebieden als identiteit, inkomen, huisvesting, zorg en schulden. Maar ook dat er een D&R-plan wordt opgesteld, dat in een vaste cyclus in het MDO geëvalueerd wordt en zo nodig bijgesteld. De relevante onderdelen worden afgestemd met externe partijen.

Bevindingen

Het lukt de mmd om gedetineerden binnen twee werkdagen na binnenkomst via DPAN aan te melden bij hun gemeente van herkomst, soms in de vorm van mutatie van een historisch dossier. Soms is sprake van dubbele dossiers, omdat na de invoering van biometrie nieuwe unieke nummers aan gedetineerden worden toegekend. Bij vreemdelingen vindt een check op de verblijfstatus plaats.

Het lukt de mmd ook om binnen voorgeschreven tien (werk)dagen de gedetineerde te screenen. De MMD-screening vindt plaats voordat de eventuele gemeentelijke informatie is ontvangen. Praktisch knelpunt is, dat de ISS-gegevens gewist worden bij het verlaten van de inrichting. Bij herinsluiting moet alles opnieuw gedaan worden. De screening sluit nog niet aan bij het aanbod voor gedetineerden om ter voorbereiding op terugkeer in de samenleving aan hun persoonlijke ontwikkeling te werken, bijvoorbeeld door deelname aan terugkeer activiteiten (tra). Om één voorbeeld te noemen, er wordt niet gescreend op onderwijsbehoefte, terwijl er in de PI Almelo in aanleg een aardig onderwijsaanbod is om relevante certificaten te halen. Bovendien noemen verschillende disciplines binnen de inrichting analfabetisme en laaggeletterdheid een serieus probleem.

¹⁴ DPAN staat voor Digitaal Platform Aansluiting Nazorg en is een instrument om de nazorg aan ex-gedetineerden goed te organiseren. Geautoriseerde gebruikers bij gemeenten wisselen via Gemnet kennis, best practices en ervaringen uit met medewerkers maatschappelijke dienstverlening van penitentiaire inrichtingen.

In het MDO wordt het D&R plan in een vaste cyclus van zes weken geëvalueerd en zo nodig bijgesteld. De afdeling gedetineerdenzaken bewaakt dat het D&R-plan up-to-date is en dat ook zaken als uc's en disciplinaire straffen hierin verwerkt worden. De afstemming met externe partijen vindt plaats via DPAN. Over het D&R plan is contact tussen de piw'ers en de mmd. De mmd verzorgt voor gedetineerden op de afdelingen ook een training: 'kiezen voor verandering'.

De detentie van preventief gehechte gedetineerden kan soms onverwacht eindigen, bijvoorbeeld door schorsing. Maar als einde detentie voorzienbaar is, wordt de betreffende gemeente geïnformeerd en navraag gedaan naar de te bieden nazorg. Gemeenten verschillen nogal in de aandacht voor het organiseren van nazorg. Ook de aard en intensiteit van de contacten verschilt per gemeente. Een voorbeeld van een goed contact is, dat de mmd deelneemt aan het veelplegersoverleg Enschede. Verder valt het medewerkers op dat first offenders weinig aandacht krijgen in het kader van nazorg. Terwijl dit juist bij deze groep een groot verschil kan uitmaken.

De werkwijze rond de totstandkoming van D&R-plannen wordt periodiek geëvalueerd. Soms leidt dit tot aanpassingen en soms niet. Bijvoorbeeld als dit buiten het bereik van de inrichting ligt. Zo is er nog altijd niets geregeld ingeval er een andere gemeente van toekomst gewenst is dan de gemeente van herkomst.

Voorbereiding

nazorg

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De PI Almelo voldoet strikt genomen in alle opzichten aan de in het toetsingskader verwoorde verwachtingen. En de Inspectie stelt vast, dat medewerkers met veel inzet en enthousiasme proberen de voorbereiding op te terugkeer zo goed mogelijk te laten verlopen. Tegelijkertijd ziet de Inspectie ruimte voor verbetering in de aansluiting tussen de screening, de gebieden waarop gedetineerden aan hun persoonlijke ontwikkeling zouden kunnen werken ter voorbereiding op hun terugkeer in de samenleving en het tra-aanbod. Idealiter vindt dit plaats op het niveau van de landelijk vastgestelde formats voor ISS en D&R-plannen. Maar ook lokaal ziet de Inspectie ruimte voor verbetering. Verder stuitte de Inspectie op thema's die landelijk en/of bovenlokaal beleidsmatige aandacht verdienen, zoals gedetineerden voor wie de gemeente van herkomst ongeschikt is als gemeente van toekomst en aandacht voor first offenders bij het bieden van nazorg.

Aanbeveling aan de inrichting

- Zorg dat de screening, de te ontwikkelen vaardigheden bij gedetineerden en het aanbod aan terugkeeractiviteiten beter op elkaar aansluiten..

Aanbevelingen aan DJI

- Pak op landelijk niveau beleidsmatig het thema op van gedetineerden voor wie de gemeente van herkomst ongeschikt is als gemeente van toekomst.
- Onderzoek of in het kader van nazorg voldoende aandacht wordt gegeven aan first offenders.

6.2 Reïntegratietrajecten

criterium

De p.i. biedt aan daarvoor in aanmerking komende gedetineerden op reïntegratie en terugdringing recidive gerichte activiteiten en trajecten aan. Zij werkt daarbij effectief samen met relevante externe partners. Meer concreet betekent dit dat alle gedetineerden met een strafrestant van minimaal vier maanden, of met aansluitend reclasseringstoezicht, worden beoordeeld op hun mogelijkheden deel te nemen aan een reïntegratietraject. Het onderliggende reïntegratieplan komt binnen een redelijke termijn tot stand. De uitvoering van reïntegratieplannen wordt tijdens het verblijf in de inrichting daadwerkelijk ter hand genomen, dan wel de gedetineerde wordt overgeplaatst naar een locatie waar de uitvoering van het plan gerealiseerd kan worden. De p.i. beschikt over een opleidingsaanbod dat aansluit bij de opleidingsbehoefte van de doelgroep.

Bevindingen

Na het vonnis wordt een gedetineerde met een voldoende strafrestant benaderd voor een reïntegratietraject. Als hij hierover positief is en er nog een RISC¹⁵ moet worden afgenomen, vindt de afweging plaats of dit nog in PI Almelo kan of na doorplaatsing.

Het op tijd opstellen van een reïntegratieplan door de reclassering is volgens inrichtingsfunctionarissen verbeterd, met name bij gedetineerden bij wie voor de rapportage aan de rechtbank al een RISC is afgenomen. Als een nieuwe RISC moet worden aangevraagd, blijkt de termijn van 28 dagen voor de reclassering niet haalbaar.

¹⁵ RISC staat voor risico inschattingsschalen en is het risicotaxatie instrument van de reclassering, waarmee zowel de hoogte, als de herkomst van het recidiverisico wordt bepaald.

Als gedragsinterventies geïndiceerd zijn, dan wordt betrokkene overgeplaatst naar een inrichting waar deze geboden kunnen worden, bijvoorbeeld de PI Zutphen of de PI Lelystad. De bijdrage van de PI Almelo ligt vooral op het terrein van goed indiceren c.q. adviseren over plaatsing en verder soms wat scholing en voorbereiding op nazorg bij gedetineerden met een kort strafrestant. Ook het volgen van de eerste module van KVV (kiezen voor verandering) is hier mogelijk. De voortgang in (de totstandkoming van) de reïntegratieplannen wordt zeswekelijks besproken in het MDO.

Gedetineerden geven aan dat zij, ongeacht of ze in aanmerking komen voor een reïntegratieplan, graag incidenteel verlof zouden willen, om buiten een aantal zaken op orde te kunnen brengen die hun terugkeer kan vergemakkelijken.

Vanuit het onderdeel onderwijs worden een drietal opleidingen aangeboden gericht op het behalen van een vakdiploma c.q. certificaat, te weten V.C.A. (Veiligheid, Gezondheid en Milieu Checklist Aannemers), Praktijkdiploma Ondernemer MKB en het horecadiploma. Daarnaast worden opleidingen aangeboden op basis van de individuele wensen en mogelijkheden van gedetineerden, bijvoorbeeld in de vorm van zelfstudiepakketten. Deze worden uitgegeven door de leerkracht en niet door de bibliotheek. Alles begint met een aanvraag via een gespreksbriefje, waarna een gesprek volgt over wensen en mogelijkheden. In het kader van het aanbieden van terugkeeractiviteiten vindt er nu onderwijs (door de leerkracht) plaats op de leefafdelingen. Indicatiestelling voor basiseducatie maakt nog geen deel uit van de intake. De gedetineerden vinden het onderwijs over het algemeen wel goed geregeld. Ze noemen verschillende mogelijkheden, bijvoorbeeld cursussen in vreemde talen en Nederlands voor buitenlanders. Volgens hen geldt: ‘als je serieus bent, word je goed geholpen.’

Maatschappelijke

reïntegratie

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Naar het oordeel van de Inspectie doet de PI Almelo wat zij moet doen bij het leveren van haar bijdrage aan reïntegratietrajecten. Maar eerder plichtsgetrouw, dan visie gedreven. Binnen de locatie De Karelskamp ligt de nadruk vooral op voorbereiding nazorg en niet-RISC-geïndiceerde bijdragen aan de maatschappelijke toerusting van gedetineerden. Landelijk is sprake van twee parallelle beleidslijnen. De ene beleidslijn omvat alles wat eerder onder de vlag van Terugdringing Recidive (TR) is opgezet en waaraan nu onder de noemer Binnen Beginnen verder wordt gewerkt. Een aanpak met strenge kwaliteitsnormen (‘evidence based’), maar een laag bereik. De andere beleidslijn is de uitbouw onder het programma Modernisering Gevangeniswezen van wat eerder begonnen is onder het Programma

Aansluiting Nazorg. Hierbij is sprake van een groot bereik, maar een beperkt empirisch fundament en meer gericht op toerusting, dan rechtstreeks op gedragsverandering. De situatie in de inrichting illustreert, dat de beide landelijke beleidslijnen in de praktijk nog niet tot een evenwichtig en samenhangend geheel hebben weten te leiden.

Aanbeveling aan DJI

- Zorg dat de screening, de te ontwikkelen vaardigheden bij gedetineerden en het aanbod aan terugkeeractiviteiten beter op elkaar aansluiten en op wat in het kader van Terugdringing Recidive is ontwikkeld.

6.3 Conclusie

Op het terrein van maatschappelijke reïntegratie voldoet de PI Almelo, vanuit het uitvoeringsperspectief, vrijwel geheel aan de daaraan te stellen eisen. Wel is de Inspectie van mening, dat er binnen het landelijke en, afgeleid daarvan, het lokale beleid meer samenhang moet komen tussen de screening, de gebieden waarop gedetineerden aan hun persoonlijke ontwikkeling zouden kunnen werken ter voorbereiding op hun terugkeer in de samenleving en het tra-aanbod. En dat geldt evenzeer voor de samenhang hiervan met wat er in het kader van 'Terugdringing Recidive' is ontwikkeld. Hierin ligt een taak op zowel landelijk, als lokaal niveau.

7 Organisatieaspecten

Het is niet de taak van de Inspectie om de bedrijfsvoering en/of het organisatorisch functioneren van p.i.'s als zodanig door te lichten. Toch zijn er binnen iedere p.i. thema's aan de orde die een zodanig effect kunnen hebben op de kwaliteit van het primaire detentieproces dat deze bij een doorlichting niet buiten beschouwing kunnen blijven. Het gaat dan onder meer over de vraag of de personeelsbezetting kwalitatief en kwantitatief op orde is, of er binnen de organisatie voldoende effectief wordt gecommuniceerd, of de medewerkers hun werkzaamheden integer (kunnen) uitvoeren en of de medewerkers zich betrokken vinden bij de organisatie. De Inspectie wil bovendien nagaan of de betreffende organisatie met enige regelmaat haar functioneren op onderdelen of als geheel evalueert.

7.1 Personeelsmanagement

criterium

De p.i. heeft de personele inzet kwalitatief en kwantitatief op orde en stimuleert de betrokkenheid van medewerkers bij de organisatie. De bezetting van detentieondersteunende functies is in overeenstemming met de formatie. Medewerkers zijn functiesgeschoold en, ook naar eigen oordeel, in staat om hun functie naar behoren uit te oefenen. De p.i. stimuleert en faciliteert functiescholing en -opleiding van medewerkers. Leidinggevenden laten zich bij medewerkers zien en tonen betrokkenheid bij het primaire proces. Zij stellen zich daarbij actief coachend en ondersteunend op. Het verzuim op jaarbasis is gemiddeld niet hoger dan 5,0%; aan afwijkende percentages wordt door het management actief aandacht besteed.

Bevindingen

De bezetting piw'ers en beveiligers is conform de formatie. De Inspectie kreeg de indruk dat sprake was van een goed ingewerkt beveiligingsteam dat over alle posten rouleert. Eén post voor de regeling van het gedetineerdenverkeer in de functionarissengang, wordt vervuld door een extern ingehuurd beveiligers.

Alle disciplines geven aan dat ze voldoende geschoold zijn en dat er aandacht is voor nascholing. Piw'ers geven aan dat er sinds kort gewerkt wordt met opleidingsplannen per afdeling. Verder is de Inspectie verschillende voorbeelden tegengekomen van medewerkers die via een, door de inrichting gefaciliteerde, vervolgopleiding, waren doorgestroomd naar een andere functie.

Bij de leiding van de beveiliging is sprake van continuïteit en een consequente aanpak; de teamleiders houden zicht op de detailprocessen. De lijnen tussen afdelingshoofden en piw'ers zijn kort; dat de afdelingshoofden hun werkruimte op de afdeling hebben draagt hieraan bij. Bovendien kent de inrichting veel oudgedienden die in staat zijn relatief zelfstandig te werken. De afdelingshoofden maken gebruik van de instrumenten POP, TOP en A3-jaarplan¹⁶. Uit de verstrekte informatie blijkt dat er jaarlijks functioneringsgesprekken gehouden worden.

Het verzuimpercentage in 2011 bedroeg 5,2% en was lager dan zowel de landelijke norm (7,5%), als de lokale doelstelling (6%).

Personeels- management

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Naar het oordeel van de Inspectie voldoet het personeelsmanagement aan de verwachtingen. De Inspectie heeft met waardering vastgesteld, dat medewerkers in staat gesteld worden zich door vervolgoopleidingen verder te ontwikkelen en in andere functies door te stromen. Hierbij past tegelijkertijd een kanttekening: zoals medewerkers ook zelf aangeven, kent de inrichting veel oudgedienden, die vanuit zichzelf vaak wat minder veranderingsgezind zijn. Het zijn vaak van buitenaf komende medewerkers, die met een frisse blik naar de werkprocessen kijken en verbeteringsvoorstellen doen. Het is daarom raadzaam te streven naar een goede balans tussen intern doorstromen en mensen van buiten aantrekken.

7.2 Communicatie

criterium

De in- en externe communicatie van de p.i. functioneren naar behoren. Werkoverleg vindt regelmatig en met een vaste frequentie plaats waarbij voldoende voor het overleg relevante functionarissen aanwezig zijn. Van het werkoverleg wordt verslag gemaakt dat beschikbaar komt voor de deelnemers en overige belanghebbenden. Medewerkers en externe partners zijn door geregelde informatievoorziening op de hoogte van de koers die de p.i. binnen de kaders van DJI wil varen. Binnen de p.i. vinden op grotere of kleinere schaal geregeld activiteiten plaats ter bevordering van de betrokkenheid van medewerkers. Medewerkers en externe partners zijn in het algemeen tevreden over de informatievoorziening en communicatie door de p.i.

¹⁶ POP staat voor persoonlijk ontwikkelplan en omvat de individuele ontwikkeldoelen van medewerkers; TOP staat voor team ontwikkelplan en omvat de ontwikkeldoelen per team; A3-jaarplan is een format voor het beknopt weergeven van de leverde prestaties op geselecteerde indicatoren.

Bevindingen

De beveiliging heeft wekelijks werkoverleg waaraan telkens 10 van de 40 medewerkers deelnemen. Dit vanwege de roosterdiensten en posten die bezet moeten blijven. Daarom wordt gewerkt met terugkerende onderwerpen. Het werkoverleg wordt genotuleerd en de notulen worden verspreid.

Ook de afdelingen hebben teamoverleg op een vaste dag, waarbij meer dan de helft van de teamleden aanwezig is. Alleen op de inkomstenafdeling lukt dit niet vanwege de lagere personeelsomvang. Van het werkoverleg wordt een verslag gemaakt. Belangrijke punten worden ook mondeling onderling teruggekoppeld. Daarnaast zijn er af en toe gezamenlijke activiteiten, zoals recent een werkbezoek aan Balkbrug (FPC Veldzicht) en gezamenlijke bijeenkomsten met andere afdelingen zoals arbeid.

De medewerkers gedetineerdzaken hebben altijd een werkruimte gedeeld en gezamenlijke teamvergaderingen gehouden. Hierdoor houden medewerkers zicht op het totaal. Door het project ORKA¹⁷ wordt dit de regel binnen het gevangeniswezen. De nieuwsbrief MGw en nieuwe circulaire's worden steeds in de teamvergadering besproken. Ook de zorgfunctionarissen hebben twee keer per maand werkoverleg.

Naast de verschillende werkoverleggen zijn er maandelijks inrichtingsbrede lunchbijeenkomsten, waarin nieuwe ontwikkelingen gemeld worden. Alle disciplines spreken hun tevredenheid over positieve ontwikkeling in de wijze waarop er intern gecommuniceerd wordt, waarbij steevast als voorbeeld de maandelijks bijeenkomsten worden genoemd. Ook de leden van de commissie van toezicht geven aan dat zij tevreden zijn over hoe zij door de directie worden geïnformeerd. Ook laten zij zich positief uit over dat zij een dag hebben kunnen meelopen.

Communicatie

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

De Inspectie heeft de overtuiging gekregen, dat de interne en externe communicatie aan de daaraan te stellen eisen voldoet en dat deze zich positief heeft ontwikkeld ten opzichte van het moment van het medewerkers tevredenheidsonderzoek een jaar eerder. De maandelijks plenaire bijeenkomst lijkt in een behoefte te voorzien.

¹⁷ Binnen het Programma MGw is een project van start gegaan met de naam ORKA. ORKA betekent: Organisatie Reïntegratie en KetensAmenwerking. ORKA heeft als doelstelling “de samenwerking binnen het Gevangeniswezen en met de ketenpartners te optimaliseren”. Het project ORKA leidt tot reorganisatie van de afdelingen gedetineerdzaken.

7.3 Integriteit

criterium

De medewerkers van de p.i. oefenen hun functies integer uit. De Inspectie verwacht dat er binnen vestigingen aanhoudend aandacht is voor integere functie-uitoefening, dat integriteitsdilemma's bespreekbaar zijn en dat er tijdens werkoverleg met regelmaat aandacht is voor het thema integriteit.

Bevindingen

De p.i. heeft de beschikking over een gedragscode en die is ook bekend bij medewerkers. Voorts beschikt de inrichting over een vertrouwenspersoon voor integriteitsvraagstukken. Gevallen en vermoedens van integriteits-schendingen worden besproken in de integriteitscommissie.

Volgens verschillende geledingen onder het personeel wordt er door de directie helder gecommuniceerd over integriteitsvraagstukken en is de directie actief in het bestrijden van speculaties.

Oordeel

Naar het oordeel van de Inspectie voldoet het integriteitsbeleid in de PI Almelo geheel aan de daaraan te stellen eisen. Dit betreft niet alleen het bewaken van integer functioneren, maar ook in het helder communiceren daarover.

Integriteit

Uitvoering

Beleid

Check

7.4 Evaluatie

criterium

De p.i. evalueert periodiek de verschillende aspecten van haar functioneren en stelt op basis daarvan beleid en uitvoering bij. Dit criterium gaat in op de vraag of de vestiging weloverwogen en met regelmaat een regelkring (Plan, Doe, Toets, Stel bij) hanteert om haar functioneren te beoordelen en zo nodig bij te stellen. Het oordeel bij dit criterium komt tot stand op basis van de geaggregeerde antwoorden van de dimensie evaluatie bij alle voorgaande criteria. Hierbij wordt in elk geval bezien of de p.i. redelijk recent heeft geparticipeerd in de afname van een gedetineerdensurvey, een medewerkers-tevredenheidsonderzoek (mto) en een externe security audit (ESA).

Bevindingen

De p.i. beschikt over een vrij recent mto en gedetineerdensurvey. De uitkomsten hiervan zijn besproken in de verschillende team- en werkoverleggen. Het dagprogramma wordt periodiek geëvalueerd en zo nodig aangepast, ook met het oog op beleidswijzigingen. En ook de effectiviteit

van het gevoerde drugsontmoedigingsbeleid wordt regelmatig geëvalueerd. Dit heeft ondermeer geleid tot aanscherping van de controle na bezoek. Bijzondere vermelding verdient ook de totstandkoming van het eerder genoemde meerjarenplan voor de medische dienst.

Verder is de reflectie op het eigen functioneren vooral naar aanleiding van casuïstiek. Bij calamiteiten (suicide, e.d.) worden de processen geëvalueerd. Van incidenten (rapport e.d.) vindt wel registratie plaats, maar geen systematische monitoring. Ook de cvt geeft aan dat het toepassen van sancties en de werking van de beklagprocedure niet afzonderlijk met de directie geëvalueerd wordt, maar dat het beleid ter sprake komt aan de hand van casuïstiek.

Verder geven medewerkers aan, dat de inrichting veel oudgedienden kent die geneigd zijn tot vertrouwde werkwijzen. Het zijn vaak de mensen die van buiten komen die een positieve impuls geven aan het nadenken over de werkwijze. De andere medewerkers staan hier wel voor open.

Evaluatie

Uitvoering

Beleid

Check

Oordeel

Naar het oordeel van de inspectie voldoet de inrichting in belangrijke mate maar niet volledig aan de aan het criterium evaluatie te stellen eisen en verwachtingen. De inrichting beschikt over actuele versies van de belangrijkste instrumenten voor over all evaluatie, zoals het mto en het periodiek inspectieplan voor de beveiligingsprocessen. En ook daarbuiten zijn er voorbeelden van periodieke evaluatie van onderdelen van het beleid. Maar vaak zijn evaluaties casuïstisch en reactief.

Juist in een situatie waar alles op het eerste gezicht soepel draait, met medewerkers met langjarige ervaring en een sfeer van gemoedelijkheid en gezamenlijkheid, loert ook het gevaar van blinde vlekken en gemiste kansen. Naar de mening van de Inspectie zou dit gevaar beter beheerst kunnen worden door het consequenter, breder en systematischer toepassen van de regelkring (Plan, Doe, Toets, Stel bij), met periodieke evaluatie als sleutelement.

Aanbeveling aan de inrichting

- Werk consequent met meerjarenplannen en periodieke evaluaties.

7.5 Conclusie

Op het aspect organisatie, met criteria als personeelsmanagement, communicatie, integriteit en evaluatie, scoort de PI Almelo in de ogen van de Inspectie een ruime voldoende. Op het onderdeel evaluatie ziet de Inspectie, door het systematisch inzetten van meerjarenplannen en periodieke evaluaties, nog ruimte voor verbetering. Door het toepassen van de cyclus 'Plan Do Check Act' kan het risico van blinde vlekken en gemiste kansen verkleind worden.

8

Slotbeschouwing

De doorlichting van PI Almelo, locatie De Karelskamp, was in die zin bijzonder, dat dit de allereerste penitentiaire inrichting was die door de toenmalige Inspectie voor de Sanctietoepassing (IS) is doorgelicht en nu opnieuw de eerste waarvan het inspectierapport onder de vlag van de Inspectie Veiligheid en Justitie verschijnt. De bevindingen van de Inspectie waren indertijd tamelijk positief. En dat is nu zeker niet minder.

De PI Almelo is een moderne, maar naar hedendaagse begrippen kleinere inrichting, met 176 plaatsen normaal beveiligde, gesloten capaciteit. Hoewel er aan deze schaal nadelen kunnen kleven, laat de inrichting zien, dat dit niet in alle gevallen zo hoeft te zijn. De gemoedelijkheid, mensgerichtheid, gezamenlijkheid en langjarige verbondenheid zijn bij een veel grootschaliger inrichting aanzienlijk moeilijker te realiseren. Deze kenmerken dragen bij aan een goed werk- en detentieklimaat, zo lang deze maar gecombineerd blijven met systematisch en precies werken, zoals penitentiaire scherpte dat nu eenmaal vereist. En met entrepreneurship, die voor het nodige elan zorgt en die in de PI Almelo volop aanwezig is. Het meest in het oog springend voorbeeld: de wijze waarop de arbeid is georganiseerd. Maar ook elders in de inrichting zijn ondernemende initiatieven aan te wijzen. Met ook nog een gezonde bedrijfsvoering, laat de PI Almelo zien dat ook een inrichting op haar schaal toekomstbestendig kan zijn.

Al met al komt de Inspectie tot een duidelijk positief oordeel, al ziet zij op onderdelen nog wel ruimte voor (verdere) verbetering. Hierbij richt de Inspectie zich niet alleen tot de p.i., maar ook tot de commissie van toezicht en het hoofdkantoor DJI. Van sommige situaties meent de Inspectie juist, dat zij andere inrichting tot voorbeeld kunnen strekken. Deze zijn in het rapport gemarkeerd met een ster.

Bijlage 1

Oordeel

	Uitvoering	Beleid	Check
Rechtspositie gedetineerden			
Insluiting			
Huisregels			
Activiteiten ★			
Accommodatie			
Voeding			
Contact			
Toegang zorg ★			
Discipline			
Klachtafhandeling			
Omgang met gedetineerden			
Screening			
Bejegening			
Rapportage			
Interne veiligheid			
Preventie			
Agressiebeheersing			
Drugsontmoediging			
Maatschappijbeveiliging			
Beveiliging			
Verlof			
V.i.			
Maatschappelijke reïntegratie			
Nazorg			
Reïntegratietrajecten			
Organisatieaspecten			
Personeel			
Communicatie			
Integriteit			
Evaluatie			

Bijlage 2

Aanbevelingen

Aanbevelingen aan de inrichting

- 1 Zorg dat overal in de inrichting de laatste versie van de huisregels beschikbaar is, evenals een samenvatting hiervan en beide voorzien van een versiedatum.
- 2 Ontwikkel plannen voor een betere benutting van de mogelijkheden van de bibliotheekvoorziening.
- 3 Bied gedetineerden die op een meerpersoonscel zijn geplaatst activiteiten aan volgens een wisselrooster, zeker wanneer zij nog niet deelnemen aan de arbeid.
- 4 Maximaliseer het aantal dagen waarop gedetineerden zelf kunnen koken; dit ter compensatie van de maaltijdvoorziening.
- 5 Stimuleer deelname van alle, ook niet executieve, detentieondersteunende medewerkers aan de fysieke vaardigheidstrainingen.
- 6 Voorzie de camera's in de bezoekzaal van een inzoomfunctie.
- 7 Zorg dat de screening, de te ontwikkelen vaardigheden bij gedetineerden en het aanbod aan terugkeeractiviteiten beter op elkaar aansluiten.
- 8 Werk consequent met meerjarenplannen en periodieke evaluaties.

Aanbevelingen aan de commissie van toezicht en de inrichting

- 9 Pleeg een gerichte inspanning op het bekorten van de doorlooptijden van beklagzaken en het vergroten van het aandeel zaken dat binnen de wettelijke termijn van vier weken wordt afgedaan.
- 10 Zet als p.i. en (secretariaat van de) commissie van toezicht gezamenlijk een beter, overzicht biedend registratiesysteem van beklagzaken en eventueel daarop volgend beroep op. Bewaak hiermee gezamenlijk de doorlooptijden.
- 11 Stel als commissie van toezicht, met deze registratie als basis, ieder jaar een jaarverslag op en evalueer aan de hand daarvan samen met de directie van de PI jaarlijks het sanctiebeleid en de beklagprocedure.

Aanbevelingen aan DJI

- 12 Bezie de mogelijkheid om te voorzien in of bij te dragen aan vertaling van de huisregels, bijvoorbeeld door de landelijk geldende modelhuisregels te laten vertalen en te voorzien in een mantelovereenkomst voor de lokale aanpassingen en aanvullingen.
- 13 Voer een systeem in, waarbij gedetineerden kunnen afzien van door de inrichting verstrekte maaltijden in ruil voor een tegemoetkoming in andere kosten.
- 14 Verbeter de kwaliteit van de maaltijdvoorziening.
- 15 Geef p.i.'s de ruimte de winkelvoorziening te (blijven) organiseren als PI Almelo.
- 16 Evalueer de ervaringen met reguliere cellen met de mogelijkheid van camera-toezicht met het oog op toepassing in andere inrichtingen.

- 17 Neem de noodzaak weg van workarounds bij TULP door een kwalitatief beter functionerend systeem, dat bovendien beter aansluit bij de huidige en wenselijke werkwijze van de afdeling gedetineerenzaken.
- 18 Pak op landelijk niveau beleidsmatig het thema op van gedetineerden voor wie de gemeente van herkomst ongeschikt is als gemeente van toekomst.
- 19 Onderzoek of in het kader van nazorg voldoende aandacht wordt gegeven aan first offenders.
- 20 Zorg dat de screening, de te ontwikkelen vaardigheden bij gedetineerden en het aanbod aan terugkeeractiviteiten beter op elkaar aansluiten en op wat in het kader van Terugdringing Recidive is ontwikkeld.

Bijlage 3

Gebruikte afkortingen

AVG	Algemene Verlofregeling Gedetineerden
BHV	bedrijfs hulpverlening
BSD	Bureau Selectie en Detentie
BVA	Bevolkingsadministratie
cvt	commissie van toezicht
D&R-plan	detentie- en reïntegratieplan
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
DPAN	Digitaal Platform Aansluiting Nazorg
ftv	fysieke vaardigheidstest
ESA	Externe Security Audit
EZV	extra zorgvoorziening
gedeco	gedetineerdencommissie
IBT	intern bijstandsteam
IGZ	Inspectie voor de Gezondheidszorg
ilo'er	instructeur lichamelijke opvoeding
ISS	integrale screening en selectie
ISt	Inspectie voor de Sanctietoepassing
IVenJ	Inspectie Veiligheid en Justitie
KVV	kiezen voor verandering
MDO	multidisciplinair overleg
mmd	medewerker maatschappelijke dienstverlening
mpc	meerpersoonscel
mtv	medewerkerstevredenheidsonderzoek
OBP	optimalisering bedrijfsvoering p.i.'s
Pbw	Penitentiaire beginselenwet
p.i.	penitentiaire inrichting
PM	Penitentiaire Maatregel
PMO	Psycho Medisch Overleg
PPO	Praktisch Penitentiair Optreden
RC	rechter-commissaris
RI&E	Risico-inventarisatie en –evaluatie
Risc	Risico inschattingsschaal
swv	sociale werkvoorziening
TR	Terugdringen Recidive
tra	Terugkeeractiviteiten
TULP	oorspronkelijk: Tenuitvoerlegging in penitentiaire inrichtingen, thans: Tenuitvoerlegging persoonsgebonden straffen
uc	urinecontrole
v.i.	voorwaardelijke invrijheidstelling
ZBBI	Zeer Beperkt Beveiligde Inrichting

Bijlage 4

Belangrijkste bronnen

Calamiteitenplan (ter inzage in PI Almelo)
Capaciteitsoverzicht van de aanwezige differentiaties en bezettingscijfers 2011
Concept-pva werkdrukbeheersing
Conclusies RI&E's, Brandveiligheids- en BHV-scans en pva's (ter inzage in PI Almelo)
Dienstinstructies/protocollen (ter inzage in PI Almelo)
Dagprogramma's van de verschillende afdelingen
Eindrapport project onderlinge agressie en geweld (OAG) en pva
Externe Security Audit (ESA, 2009), plan van aanpak en verslag voortgang (2011)
Huisregels, versie mei 2012 (inclusief straf en maatregelenbeleid)
Jaarplan 2011 en 2012
Jaarverslag 2011
Medewerkers tevredenheidsonderzoek (MTO); rapportage en pva
Meldingen bijzondere voorvallen (ter inzage in PI Almelo)
Overzicht celinspecties in 2011
Overzicht personeelsformatie en -bezetting per 01-05-2012
Organogram en communicatiestructuur
Plattegrond met daarop aangeduid de locatie van de afdelingen/regimes
Resultaten gedetineerdersurvey augustus 2011
Verslag audit bevolkingsadministratie

Bijlage 5

Inspectieprogramma

Dag 1: dinsdag 5 juni

Tijd	Programma
09.00 - 9.30 uur	Aankomst Kennismaking met management en contactpersoon, korte toelichting van het programma en de werkwijze
09.30 - 11.00 uur	Ochtendrapport en rondgang door inrichting Bijwonen ochtendrapport. Rondgang door en schouw van de inrichting o.l.v. leidinggevende beveiliging.
11.00 - 11.30 uur	Bijwonen MDO De inspecteurs wonen het begin van de vergadering van het multidisciplinair overleg (MDO) bij.
11.30 - 13.00 uur	Interview directie/MT + Lunch Gesprek met directieleden aan de hand van documentatie en actuele ontwikkelingen.
13.15 - 15.00 uur	Interview gedetineerden <ul style="list-style-type: none">• minimaal 4 en maximaal 6• afkomstig van verschillende afdelingen (HvB + Gev.)• bij voorkeur daarbij een vertegenwoordiger van de Gedeco
15.15 - 17.00 uur	Interview executieve medewerkers (maximaal 7 vertegenwoordigers van verschillende afdelingen uit de functiegroepen beveiliging en piw, indien mogelijk inclusief een vertegenwoordiger van de medezeggenschap)
17.00 - 18.00 uur	Interview en met de Commissie van Toezicht
18.00 - 18.30 uur	Terugblik op dag 1

Dag 2: woensdag 6 juni

08.00 - 9.15 uur	Schouw woonafdelingen; Inspecteurs spreken (willekeurig) met gedetineerden en medewerkers op verschillende afdelingen
09.30 - 10.15 uur	Bezoek BAD en BVA Inspecteurs bezoeken de afdelingen BAD en de Bevolkingsadministratie, spreken met aanwezige medewerkers en krijgen inzage in dossiers BVA
10.15 - 10.45 uur	Bezoek BOS (bibliotheek, onderwijs, sport) Inspecteurs bezoeken bibliotheek, onderwijs en sportfaciliteit en spreken met de betreffende medewerkers.
10.45 - 11.30 uur	Bezoek Arbeid Inspecteurs bezoeken afdeling arbeid en spreken met leiding en werkmeesters
11.45 - 12.30 uur	Inzage documentatie
12.30 - 13.00 uur	Lunch
13.00 - 14.15 uur	Interview leidinggevenden woonafdelingen
14.30 - 15.00 uur	Schouw bezoek en luchten Inspecteurs observeren de activiteiten luchten en bezoek.

15.15 - 16.30 uur	Interview hoofd veiligheid en teamleiders beveiliging
16.30 - 17.00 uur	Interview hoofd facilitaire zaken
17.00 - 17.30 uur	Terugblik op dag 2

Dag 3: woensdag 13 juni

09.30 - 10.45 uur	Interview zorgstaf Gesprek met hoofd medische dienst, arts, verpleegkundige, psycholoog
11.00 - 12.30 uur	Interview medewerkers Gedetineerdzaken Gesprek met hoofd gedetineerdzaken en medewerkers BSD, MMD & TR.
12.30 - 13.00 uur	Lunch
13.00 - 14.00 uur	Bezoek stiltecentrum en interview geestelijke verzorging Inspecteurs bezoeken het stiltecentrum en gaan in gesprek met geestelijk verzorgers.
14.00 - 15.30 uur	Bezoek aan 'De Fabriek'
15.30 - 16.00 uur	Korte terugkoppeling De inspecteurs informeren de directie over hun voorlopige bevindingen uit de doorlichting.

Bijlage 6

Geografische ligging

PI Almelo

Missie Inspectie VenJ

“De Inspectie Veiligheid en Justitie houdt toezicht op instellingen en organen die actief zijn op het terrein van veiligheid en justitie.

Hierdoor draagt de Inspectie VenJ bij aan verbetering van de kwaliteit van de taakuitvoering binnen haar toezichtdomein en aan een veilige samenleving.”

Dit is een uitgave van:
Inspectie Veiligheid en Justitie
Kalvermarkt 53 | 2511 CB Den Haag
Postbus 20301 | 2500 EH Den Haag
www.ivenj.nl

September 2012 | Publicatie-nr. J-15707